НАРОДНЫЯ ВЫБРАННІКІ! ЧАС ДОЎГІХ РАЗМОЎ МІНУЎ. ПАТРЭБНЫ КАНКРЭТНЫЯ РАШЭННІ. НАРОД БЕЛАРУСІ СТАМІЎСЯ АД НЯПЭЎНАСЦІ. ДЫК ДАЙЦЕ Ж ЯМУ НАДЗЕЮ НА ДОБРУЮ БУДУЧЫНЮ...

ЗВЯЗДА

11 САКАВІКА 1992 г. серада, № 51 (21829)

● выдаецца са жніўня 1917 г. ● БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА ● цана 50 кап.

СОНЦА:
Усход, заход, даўжыня дня:
Мінск — 6.35, 18.05, 11.30;
Віцебск — 6.26, 17.54, 11.28;
Магілёў — 6.24, 17.54, 11.30;
Гомель — 6.18, 17.54, 11.36;
Гродна — 6.48, 18.22, 11.34;
Брэст — 6.50, 18.22, 11.32.

МЕСЯЦ:
Першая квадра 12 сакавіка.

ІМЯНІНЫ:
Пракопа, Ціта;
Венедыкта, Канстанціна.

РОЗГАЛАС

СПРАВА НОВАЯ. ЦІ ДОБРАЯ?

БАБРУЙСК. **(В. Зіноўскі).** Днямі пасля рамонту ў горадзе адкрыўся магазін «Зрабі сам». Здавалася б, добрая навіна, але...

Рамонт быў выкліканы пераабсталяваннем гэтай гандлёвай кропкі ў паўкамерцыйны магазін. Так, у ім на палавіне плошчаў размясціўся аддзел, дзе без купонаў і талонаў, але па немалых цэнах, можна набыць адзенне — курткі, сарочкі, прадукты харчавання, гарэлку і іншае. Гэта быў адзіны ў горадзе магазін, дзе майстравыя людзі, якія не маюць тоўстых кашалькоў, маглі танна купіць адходы вытворчасці і будаўнічыя матэрыялы, каб добраўпарадкаваць кватэру ці дачу. Цяпер хатнія ўмельцы пазбавіліся такой магчымасці. Шкада, што заглухла такая добрая справа, як продаж насельніцтву адходаў вытворчасці, якія ішлі ў справу, а не на звалку.

Ідуць па гораду вякі

БРЭСТ (Ю. Фёдарава). Аднаму з унікальных археалагічных музеяў рэспублікі — музею «Бярэсце» споўнілася 10 гадоў.

«Бярэсце» — гэта паселішча, на месцы якога і ўзнік, як сведчыць летапіс, у 1019 годзе горад Брэст.

Вялікія раскопкі правялі тут беларускія вучоныя, па арыгінальнаму метаду ажыццявілі кансервацыю старадаўніх пабудоў. У экспазіцыі — прадметы з жалеза, бронзы, керамікі, скуры. Мяркуючы па іх, берасцейцы былі добрымі кавалямі і бондарамі, земляробамі і нават ювелірамі.

Старадаўняе паселішча ў міжрэччы Заходняга Буга і Мухаўца за 10 гадоў існавання музея наведала больш як паўтара мільёна чалавек.

ГРАНІЦА НА ГОРНАЙ РАЦЭ

ТАДЖЫКІСТАН. Пакуль існуюць граніцы, будуць і пагранічнікі. Праца іх пакідае мала часу на сон і адпачынак, пастаяннае напружанне — звычайны стан. Граніца паміж Таджыкістанам і Афганістанам нагадвае аб нядаўняй вайне. У прыгранічных сёлах Афганістана жывуць людзі, якія здаўна ўваходзяць у ваенізаваныя групоўкі і маюць добрую ваенную падрыхтоўку. Колькасць пераходаў граніцы ўвесь час павялічваецца. Толькі на працягу студзеня гэтага года на Н-скай заставе затрыманы 13 парушальнікаў. У асноўным гэта золатамыйшчыкі.

НА ЗДЫМКУ: радавы М. Шарай з Беларусі служыць на граніцы ў Таджыкістане.

МЫ МЯРКУЕМ ТАК. А ВЫ?

Парламент зробіць ход канём?

СЁННЯ Ў МІНСКУ ПАЧЫНАЕЦЦА ДЗЕВЯТАЯ СЕСІЯ ВЯРХОЎНАГА САВЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Як і на папярэдніх васьмі, і на гэтай сесіі будзе горача. Гэта адназначна. Калі раней усе мы палохалі адзін аднаго нейкімі ўяўнымі тупікамі, безданямі, крызісамі, інфляцыяй, купонамі, талонамі і г. д., і да т. п., дык цяпер—сёння — гэта ўжо рэальнасці. Жорсткія, прыніжаючыя чалавечую сутнасць, годнасць і існасць, рэаліі жыцця. Дык што: чарга за эканамічным крахам, холадам і голадам?! А там — бунты, рабаванні, грамадзянская вайна?!

Божа, няўжо!

Няўжо наша Бацькаўшчына не можа існаваць без усяго гэтага? Няўжо зноў для «навядзення парадку» патрэбна «жорсткая рука», «дыктатура»? Няўжо не можам, не ўмеем мы жыць па-людску? Няўжо няма наогул альтэрнатывы аўтарытарызму?

Прабач, чытач, за яшчэ адно «няўжо»: няўжо мы сапраўдны дурдом?!

...Шмат гадоў — цэлыя стагоддзі — назад чалавецтва распачало барацьбу з прыроднымі сіламі. Спачатку з каменя высекла іскру: з натуральнага каменя натуральную іскру, а не тую, якой ледзь не стагоддзе грэліся мы... Ва ўмовах засухі чалавек навучыўся вырошчваць ураджай. Далей — болей: тут і расшчапленне атама, і палёт у космас, і з'яўленне зямляніна на Месяцы, і інш. Ды атрымаўся парадокс: навучыўшыся барацьбе з сіламі прыроды, чалавецтва пачало само сабе ўзводзіць штучныя грамадскія перашкоды. Дыктатура пралетарыята і планавая эканоміка, сацыялістычны выбар і рэгіянальны гаспразлік — якіх толькі глупстваў не цярпеў ужо савецкі народ—«новая гістарычная супольнасць людзей»!

Вось і даводзіцца зараз разлічвацца за ўсё...

...Дзевятая сесія беларускага парламента, пасля зацвярджэння свайго парадку дня, мяркуючы па ўсяму, пачнецца з даклада Старшыні Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь Вячаслава Кебіча аб выкананні заканадаўчых актаў РБ аб падаткаабкладанні. Хітра закручана пытанне, ох, як хітра! Яго абмеркаванне будзе цяжкім выпрабаваннем для Вячаслава Францавіча, паколькі народныя дэпутаты будуць не толькі слухаць яго, а і «біць». «Біць» балюча, моцна і адкрыта, бо падаткавая палітыка, прынятая парламентам усяго некалькі месяцаў назад па прапанове ўрада, не толькі скампраметавала **сам** урад (ды і **сам** Вярхоўны Савет), а і выклікала ў рэспубліцы хвалю гневу, пратэсту і ўзрушэнняў. Чаго варты толькі адзін факт: месяц назад недавер'е парламенту Рэспублікі Беларусь за «некампетэнтнасць, непрафесіяналізм, адрыў ад рэальнага жыцця і патрэб народа», што праявілася ва ўстанаўленні непамерна высокіх падаткаў на прыбытак, дабаўлены кошт, нерухомасць, выказаў аб'яднаны пленум дзесяці (!) творчых саюзаў рэспублікі. Дарэчы, на мінулым тыдні беларуская творчая інтэлігенцыя — гонар і сумленне нацыі — аб'ядналася ў Асацыяцыю творчых саюзаў, а яе прэзідэнт народны артыст Мікалай Яроменка атрымаў даручэнне «прабіцца» на высокую трыбуну цяперашняй сесіі і расказаць не толькі аб бядотах беларускай нацыянальнай культуры, а і аб намерах калег паўстаць на абарону сваіх інтарэсаў і правоў.

І гэта праблема сёння жорстка «карае» не толькі нас — журналістаў і літаратараў, кампазітараў і артыстаў, скульптараў і дызайнераў, мастакоў і кінематаграфістаў... У прамым сэнсе слова стогнуць ад падаткаў прамысловыя прадпрыемствы і ўстановы, сельскагаспадарчыя калектывы і фермеры, кааператары і наогул усе без выключэння працаўнікі. Як стала вядома з кампетэнтных крыніц, урад рэспублікі мае намер прапанаваць парламенту адступны манеўр. Які і наколькі рэальны? Чакаць засталося дзень-два...

Вострыя, неардынарныя акцэнты будуць расстаўлены і пры абмеркаванні іншых пунктаў парадку дня сесіі. Гэта і рэарганізацыя Вярхоўнага Савета, ягоных органаў; і праекты законаў «Аб дзяржаўнай навукова-тэхнічнай палітыцы», «Аб асновах мытнай службы РБ», «Аб прафесійных саюзах», «Аб дзяржаўнай маладзёжнай палітыцы ў Рэспубліцы Беларусь», «Аб пенсіённым забеспячэнні грамадзян», «Аб дзяржаўнай службе», «Аб абароне Рэспублікі Беларусь», «Аб Дзяржаўнай граніцы РБ»... Успыхнуць, несумненна, дыскусіі і пры разглядзе праблем раздзяржаўлення і прыватызацыі дзяржаўнай уласнасці, імянных прыватызацыйных рахункаў і ўкладаў, прыватызацыі жыллёвага фонду, працідзеяння манапалістычнай дзейнасці, фарміравання валютных фондаў рэспублікі, стварэння акцыянерных таварыстваў... Наколькі мне вядома, тут ужо ёсць у Беларусі мноства парушэнняў як дзеючага заканадаўства, так і часовых палажэнняў і інструкцый (у прыватнасці, аб прыватызацыі жылля, прычым, дапушчаны гэтыя парушэнні вельмі высокапастаўленымі асобамі, закліканымі стаяць на варце законаў і справядлівасці), так што «пагаварыць» народным выбраннікам ёсць пра што... І пра каго... Выкліча ўзрушэнне і абмеркаванне пытання «Аб рабоце народных дэпутатаў Рэспублікі Беларусь у органах выканаўчай улады рэспублікі»: там, у Савеце Міністраў, Дзяржэканомплане, іншых установах, ужо знайшлі сабе «цёпленькія» месцы дзесяткі парламентарыяў-заканадаўцаў.

...Ніяк не вяжацца гэтакая «дзейнасць» з сапраўднай парламенцкай работай.

Пытанні, пытанні, пытанні... Іх ужо не па аднаму-два, а дзесяткамі і нават сотнямі ставіць перад намі жыццё. Заблыталіся ў іх вырашэнні не толькі асобныя людзі, а і парламентарыі, міністры, прэм'еры і прэзідэнты — усе тыя, каму мы даверылі свой лёс, свой сённяшні, а ў яшчэ большай меры — заўтрашнія дні. У парламенце Рэспублікі Беларусь, вобразна кажучы, ёсць намер зрабіць першы ход канём...

Што ж, «хадзіць» самы час, інакш заўтра можа быць позна. Толькі б не паімкнуліся з нас «зрабіць» пешак! Бо пешкі, акрамя ўсяго іншага, «даведзеныя» да апошняй рысы, становяцца вельмі небяспечнымі.

Невялічкае рэзюме. Я нікога, крый Божа, не хачу зняважыць, прынізіць, зганьбіць, аблаяць; ні да каго не стаўлю мэты выклікаць падазрэнне, недавер'е, непрыязнасць... Для гэтага газетная старонка не прызначана, а для ўстанаўлення чыёйсьці віны ці прыналежнасці да нечага забароненага — ёсць адпаведныя інстанцыі, органы і сродкі. Проста мне, як і пераважнай большасці маіх суайчыннікаў, надакучыла няпэўнасць, гаротнае існаванне, боязь за заўтра... І я хачу яшчэ раз паўтарыць: наш беларускі народ варты іншага, чалавечага, цывілізаванага жыцця. Пакуль жа мы не жывём, а існуём...

Анатоль МЯСНІКОЎ.

«ДАВАЙЦЕ КІРАВАЦЦА РОЗУМАМ, А НЕ ЭМОЦЫЯМІ»

Пасля працяглага перапынку сёння вярнуліся да сваёй работы дэпутаты Рэспублікі Беларусь. Нялёгка ім давядзецца цяпер — не тая сітуацыя, што была месяцы два назад. Ці не застаўся ў беларускіх парламентарыяў апошні шанц паказаць сваю дзеяздольнасць, а разам з тым не дапусціць нарастання напружанасці і канфрантацыі?

Пажаданні суайчыннікаў дэпутатам напярэдадні іх работы:

Уладзімір АФАНАСЕНКА, кандыдат эканамічных навук, Саюз прадпрымальнікаў Беларусі:

— Пасля таго як на мінулай сесіі быў прыняты грабежніцкі закон аб падаткаабкладанні, мы звярнуліся да шэрагу інстытутаў і незалежных экспертаў з просьбай правесці экспертызу гэтага дакумента. Рост падаткаў выклікаў рэзкае павышэнне цэн, інфляцыя набыла абвальны характар. Што будзе далей — сказаць цяжка. Гэта толькі пачатак. Мы маем намер перадаць гэтыя заключэнні па законе аб падаткаабкладанні і папрасіць народных дэпутатаў уважліва вывучыць іх. Кіравацца ў такой адказнай рабоце трэба здаровым сэнсам, а не асабістым інтарэсам ці выгадамі толькі свайго прадпрыемства.

— Аляксандр ГВОЗДЗЕЎ, падпалкоўнік запасу:

— Я ўважліва апошнім часам чытаю газеты і ведаю, што на гэтай сесіі будзе разглядацца праект закона аб статусе ваеннаслужачых. Зрабіць гэта трэба было даўно. У любой справе горш за ўсё няпэўнасць. Я маю сям'ю, уласную кватэру — можна сказаць, забяспечаны ўсім. Але колькі людзей у пагонах не маюць нават уласнага прытулку, не ведаюць, што з імі заўтра будзе, дзе яны апынуцца. Так жыць вельмі цяжка. Мы хочам яснасці і спадзяёмся, што дэпутаты разумеюць гэта.

Ганна ЯЎСЕЕНКА, рабочая Мінскай швейнай фабрыкі:

— Ведаеце, я ўжо не веру гэтым людзям і не думаю, што яны змогуць прыняць нейкія важныя законы, каб выцягнуць усіх нас з балота, у якое ж самі і загналі сваёй бяздзейнасцю. А ўсё таму, што яны ставілі на першае месца ідэалогію, і бальшавіцкая псіхалогія, ад якой ужо не пазбавіцца, не дазваляла прымаць законы, якія адпавядалі б часу. Што можна было б пажадаць ім? Павярнуцца да людзей тварам і жыць іх інтарэсамі. У гэтым — прызванне народных дэпутатаў.

ЦЭНЫ НА РЫНКАХ

10 САКАВІКА (У РУБЛЯХ)

Рыга. Ялавічына — 80—150, свініна — 85—140, куры — 80—100, масла — 200, алей — 78—80, малако — 20, тварог — 50, смятана — 100—120, яйкі — 30, бульба — 8—9, капуста — 4—5, буракі — 7, морква — 6—8, цыбуля — 20—30.

Масква. Ялавічына — 150—200, свініна — 150—200, куры — 100, алей — 60, малако —70, тварог — 70—100, смятана — 100, яйкі — 30, бульба — 10—20, капуста — 15, буракі — 15. морква — 15—20, цыбуля — 40—50.

Санкт-Пецярбург. Ялавічына — 150—180, свініна — 100—200, куры — 150—250, масла — 250, алей — 100, малако — 33, тварог — 50—60, смятана — 120—150, яйкі — 20—25, бульба — 10—20, капуста — 15—25, буракі — 15—20, морква — 15—20, цыбуля — 26.

Мінск. Ялавічына — 80—90, свініна — 70—100, бараніна — 80—90, масла — 100, алей — 75, малако — 15, тварог — 50, смятана — 80—100, яйкі — 15, бульба — 6—8, буракі — 5—7, морква — 8—10,. цыбуля — 10—12, цыгарэты «Космас» (1 пачак) — 12—15, адзін купон — 15 капеек.

«Агенцтва РІД».

ПА ГРОШАХ І ВЕДЫ

ГРОДНА **(А. Дук).** Тут у Дзяржаўным універсітэце пачала работу школа бізнесу. Слухачы, а іх пакуль што 11 чалавек, за 171 гадзіну змогуць засвоіць усю праграму. Лекцыі чытаюць выкладчыкі універсітэта, але частку заняткаў праводзяць спецыялісты з Беластока. За навучанне трэба заплаціць 4 тысячы рублёў. Але ж за веды ва ўмовах рынку будучыя бізнесмены гатовы заплаціць і больш.

НА АДНЫХ ДЗЯРЖАЎНЫХ ДАТАЦЫЯХ МЫ НЕ ПРАТРЫМАЕМСЯ

Гэтая думка неаднаразова праводзілася ў выказваннях намесніка Старшыні Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь Міхаіла Дземчука, які адказваў на пытанні журналістаў рэспубліканскіх газет, тэлебачання і радыё. Тэма брыфінгу: «Навука, адукацыя, культура ва ўмовах камерцыялізацыі грамадства».

Патрабуе перагляду фінансаванне нават дашкольных дзіцячых устаноў. Дзяржаве ўтрыманне кожнага дзіцяці абыходзіцца ў 500—600 рублёў у месяц.

Прыблізна столькі ж будзе каштаваць білет у Дзяржаўны тэатр оперы і балета, калі яго пазбавіць усялякіх датацый. Але пакуль справа да гэтага не дайшла, таму са спакойным настроем можаце ісці на «Рамео і Джульету», што цяпер ідзе ў тэатры.

Карэннае рэфармаванне культурнай сферы ўвогуле неабходна ў бліжэйшым часе,— заявіў з усёй катэгарычнасцю Міхаіл Дзямчук. Гэта азначае адмаўленне ад абавязковасці, усеагульнасці і бясплатнасці.

У свой час мы выпусцілі з рук рычаг платнай адукацыі, які прымушаў маладога чалавека біцца за сваю кар'еру. Таму двухузроўневая падрыхтоўка ў вышэйшых навучальных установах рэспублікі — пытанне бліжэйшага часу.

Дзяржаўныя датацыі ў першую чаргу будуць накіроўвацца на падтрымку новых адукацыйных устаноў (гімназія, ліцэй і г. д.). Ёсць ужо сур'ёзныя прапановы па стварэнню прыватных навучальных устаноў. Іншы падыход да праблем прафесіянальна - тэхнічных вучылішчаў. Пры іх стварэнні праводзілася ў жыццё раскладка: 30 працэнтаў адпушчаных сродкаў накіроўвалася непасрэдна на навучальны працэс, 70 — на сацыяльнае ўтрыманне. Апошні будзе пераглядацца ў бок змяншэння.

Будзе мяняцца падыход і да акадэмічнай навукі. Аказваецца, наш навуковы патэнцыял складаецца з 15 працэнтаў акадэмічнай навукі, 15 — сістэмы вышэйшай адукацыі і 70 — тых вучоных, якія ў асноўным працуюць ці да нядаўняга часу працавалі на абаронны комплекс. І цяпер гэты сапраўды магутны навуковы патэнцыял развальваецца літаральна на вачах. У гэтай сувязі сур'ёзна распрацоўваецца праграма канверсіі многіх рэспубліканскіх прадпрыемстваў. Выстава медыцынскага абсталявання, якая нядаўна прайшла ў Мінску, паказала, што тут існуюць гіганцкія рэзервы.

Ішла сур'ёзная гаворка і пра страты ў фундаментальнай навуцы, пра «ўцечку мазгоў» за мяжу. Намеснік прэм'ера сказаў, што ён ведае асабіста дзесятак-другі лепшых беларускіх вучоных, якія збіраюцца паехаць у пошуках лепшага месца, але ён зробіць усё магчымае, каб гэты працэс неяк прадухіліць.

Адной Акадэміі навук у Беларусі быць не можа. Калі мы сталі на рэйкі поўнай незалежнасці, то ў нас павінны быць і свае педагагічная акадэмія, медыцынская акадэмія, акадэмія мастацтваў і г. д.

Аляксандр КОКТЫШ.

СПЫНІЦЬ НАСТУПЛЕННЕ НА ПРАВЫ ПРАЦОЎНЫХ!

З такім заклікам выступіў прэзідыум савета Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі ў лістоўцы, якая распаўсюджана ў працоўных калектывах. У ёй гаворыцца, што меры, якія прымае ўрад па сацыяльнай абароне насельніцтва, — яўна недастатковыя. Замест абяцанай стабілізацыі спажывецкага рынку прыпыняюцца заводы, мінімальная заработная плата ў 550 рублёў, якую вызначыў урад, не ў стане забяспечыць дастатковы жыццёвы ўзровень.

Актывізаваліся наступленні на правы прафсаюзаў з мэтай пазбавіць іх магчымасці абараняць чалавека працы. У распрацоўваемых праектах Канстытуцыі і рада законаў рэспублікі ў прафсаюзаў адбіраюцца нават тыя правы, якія былі ў іх раней, — права кантролю за рашэннямі адміністрацыі па арганізацыі працы і звальненню работнікаў, права на заключэнне калектыўных дагавораў, права заканадаўчай ініцыятывы...

Федэрацыя прафсаюзаў лічыць, што гэтага ў наш трывожны час, калі ніхто не ўпэўнены ў будучым і кожны можа ў любы момант застацца без сродкаў да існавання, — дапусціць нельга. Прэзідыум савета ФПБ звяртаецца да працоўных калектываў, да ўсіх прафсаюзаў і рухаў з заклікам аб'яднацца ў абароне жыццёвых інтарэсаў людзей і падтрымаць прафсаюзныя арганізацыі і прафкомы, якія вырашылі ў дзень адкрыцця сесіі Вярхоўнага Савета 11 сакавіка ў свабодны ад работы час правесці пікетаванне на плошчы Незалежнасці.

АБ АДКРЫЦЦІ ДЗЕВЯТАЙ СЕСІІ ВЯРХОЎНАГА САВЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ ДВАНАЦЦАТАГА СКЛІКАННЯ

Адкрыццё дзевятай сесіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь дванаццатага склікання адбудзецца 11 сакавіка 1992 года ў 10 гадзін раніцы ў зале пасяджэнняў Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь у Доме ўрада.

Турызм — пад кантроль рэспублікі

Старшыня Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь Вячаслаў Кебіч накіраваў урадам дзяржаў СНД, Літвы, Латвіі і Эстоніі тэлеграмы. У іх ён паведаміў, што ў сувязі з узрастаючым патокам грамадзян, якія выязджаюць за мяжу, антысанітарнымі ўмовамі і абмежаванай прапускной здольнасцю пагранпераходу горада Брэста, часова, да адкрыцця новых пераходаў, пропуск турыстычных груп, у тым ліку і школьнікаў, тых, хто едзе аўтамабільным транспартам, арганізаваных паездак па службовых справах, рэйсавых аўтобусаў будзе ажыццяўляцца толькі пасля папярэдняга ўзгаднення з упраўленнем замежнага турызму Дзяржзнешэканомсувязі Беларусі. Групы, якія прыбылі без узгаднення, будуць адпраўляцца назад.

(БЕЛТА).

ІДЗЁМ ДА РЫНКУ

На выступленне—10 хвілін. Ці ўзрушаць яны дэпутатаў?

Віцэ-прэзідэнт Саюза прадпрымальнікаў Рэспублікі Беларусь М. Шавельзон зрабіў заяву: «Мы будзем патрабаваць 10 хвілін для выступлення на маючай адбыцца сесіі Вярхоўнага Савета». Аб прычыне з'яўлення гэтай заявы пэўнае ўяўленне даюць нататкі з прэс-канферэнцыі, якая адбылася ў Саюзе прадпрымальнікаў.

Спачатку колькі слоў з нагоды адной з рэплік, прагучаўшых на прэс-канферэнцыі. Размова зайшла пра эканамічную палітыку ўрада былога прэзідэнта Злучаных Штатаў Р. Рэйгана, вядомую ўсім як «рэйганоміка». Адна з яе асаблівасцей заключалася ў тым, што для стымулявання дзелавой актыўнасці былі зніжаны падаткі з буйных вытворцаў. Вынікі таксама вядомыя: праз год дзяржава атрымала ад гэтых кампаній удвая.

У нас жа дзе трэба і дзе не трэба ўхваляюць заходні вопыт, а вось у падобнай сітуацыі робяць зусім наадварот, што яскрава дэманструе фіскальная сутнасць няўдалага падатковага заканадаўства. Ці здольны беларускі парламент на прынцыпова новы законапраект?

...У даных нататках няма месца, каб дэталёва разглядаць праграму развіцця і падтрымкі прадпрымальніцтва, над якой сумесна працуюць урад рэспублікі і прадстаўнікі айчыннага бізнесу. Паведамім толькі, што ва ўрадзе няблага папрацавалі дзве спецыяльна створаныя альтэрнатыўныя групы, якія займаліся праблемамі падаткаў. У рабоце адной з іх удзельнічаў і М. Шавельзон. Прапановы спецыялістаў, перададзеныя ў Пастаянную планавую і бюджэтна-фінансавую камісію ВС, ужо разгледжаны і пройдуць «атэстацыю» на яго сесіі.

Здавалася б, усім нам трэба радавацца таму, што цвярозыя рыначныя падыходы паступова пачынаюць перамагаць. Павінен, аднак, паважаныя спадары, астудзіць ваш энтузіязм, бо вы яшчэ не ведаеце, якія з'явіліся «сюрпрызы».

Прапаную невялікае адступленне. У Саўміне рэспублікі прыйшлі да вываду аб неабходнасці пры ўрадзе Кансультацыйнага савета па прадпрымальніцтву. Старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь С. Шушкевіч таксама ўхваліў ідэю стварэння ў парламенце такой вельмі патрэбнай сёння структуры. Толькі вось пытанне: ці прыме яе наменклатурная большасць у Вярхоўным Савеце, ці прыжывецца яна там? Ці не навяжуць ёй своеасаблівы «рабочы прынцып»: адны пішуць, іншыя (чытай, члены камісіі ВС) чытаюць і... адкладваюць убок?

Гэта, паверце, зусім не развважанні на тэму: любіць — не любіць, падабаецца — не падабаецца. Бо менавіта такі лёс напаткаў прапановы тых дзвюх груп, якія працавалі над праблемамі падатковай палітыкі: у камісіі ВС на іх прапановы не звярнулі ўвагі і не пайшлі на скарачэнне ставак найбольш «важкіх» падаткаў — на дабаўлены кошт, чарнобыльскі, на сацстрах, не пагадзіліся з тым, што неабходна скарачаць расходную частку бюджэту. Калі ж нарэшце народныя выбраннікі спасцігнуць тую ісціну, што жыць трэба па даходах? І адкуль гэтыя даходы наогул возьмуцца? Віцэ-прэзідэнт Саюза прадпрымальнікаў разглядае сітуацыю наступным чынам:

— Пасля дэбатаў у парламенцкай камісіі я выступіў са сваёй асаблівай думкай. Калі ўсё пакінуць так, як ёсць, то праз кароткі час пад ціскам падатковага прэса разваляцца прадпрыемствы дзяржаўнага сектара, за імі—мы, прадпрымальнікі, а потым затрашчыць і дзяржбюджэт, бо не будзе з каго браць падаткі. Кіраўнікі камісіі ў прыватнай размове кажуць: «Ваша праўда, мы за вашы прапановы, але ж не можам выйсці з імі на сесію, бо Вярхоўны Савет абавязкова іх праваліць». Прабачце, але атрымліваецца, што яны баяцца свайго парламента? Дык тады трэба мяняць яго састаў, уводзячы сапраўдных прафесіяналаў, якія разумеюць, што да чаго. Усё гэта, разам узятае, і прымусіла мяне заявіць, што выступленне на сесіі прадстаўніка нашага саюза проста неабходнае.

Так, прафесіяналізмам пры прыняцці некаторых рашэнняў і не пахне. Узяць хоць бы той жа дарожны фонд, падаткі на стварэнне якога ў ВС скарачаць таксама не думаюць. Усяго і здабыткаў, што ў рабочых дарожна-будаўнічай галіны штучна вырасла зарплата — у 4—5 разоў. А што даў гэты фонд і падатак на яго іншым працаўнікам, усяму грамадству? На каго і дзеля чаго ён працуе?

І яшчэ — хвароба «хвасцізму», калі наш Вярхоўны Савет у сваіх рашэннях, нібы прывязаны, ідзе ў кільватэры расійскага парламента. Нездарма ж выпрацаваўся ледзь ці не тыповы адказ: маўляў, у Расіі таксама засталася высокая стаўка падатку на дабаўлены кошт. І нам, значыць, гэта сам Бог загадаў. Заўважце, аднак, што вядомы эканаміст Р. Яўлінскі, ацэньваючы апошнія вынікі дзейнасці ўрада РФ, адзначыў: ён асабіста хутка будзе прысутнічаць пры «чвартаванні» Я. Гайдара.

Наогул у сферы падаткаў у нашай рэспубліцы ў апошні час усё больш з'яўляецца неабгрунтаваных «навацый», калі для адных прэс завінчваецца да ўпору, а кагосьці пацiху ад платы вызваляюць, некага датуюць. Гэта, відаць, вымушаныя папулісцкія хады, агульнага ж плана падатковай палітыкі пакуль што не відаць.

Як жа дабіцца стабілізацыі ў сацыяльна-эканамічнай сферы? Думкі наконт гэтага ёсць, Саюз прадпрымальнікаў якраз і мае намер прадставіць на сесію Вярхоўнага Савета цэлы пакет сваіх прапаноў. Тое ж збіраюцца зрабіць і ў Беларускай навукова-прамысловай асацыяцыі, дзе таксама плануюць выступленне з трыбуны сесіі.

Валерый ЧАРНЯЎСКІ, аглядальнік «Звязды».

Як ашукваюць людзей

Пройдзе некалькі напружаных гадоў, і ў вольнай адроджанай Беларусі вольныя, заможныя, працавітыя і разумныя беларусы — грамадзяне Бацькаўшчыны, вывучаючы нашу цяпершчыну, будуць дзівіцца шмат чаму добраму, якое тварылася насуперак усялякай цёмнай логіцы цёмных сілаў, і будуць здзіўляцца шмат чаму надзвычай дурному, подламу, недарэчнаму, якога, здавалася б, на цвярозую развагу і быць не павінна, ды вось жа, на табе, сталася і было.

Ну, хто мог бы падумаць, што наш Вярхоўны Савет («парламент») пачне ваяваць з рэферэндумам. Зрэшты, можна было і падумаць, але цяжка. Паўсюдна ў дэмакратычных краінах рэферэндумы арганізуюць зверху. А калі штосьці пачынаецца знізу, то парламент стараецца перахапіць ініцыятыву і зразумела, навошта. А тут—вось табе, Старшыня Вярхоўнага Савета таксама ўзнерваваўся і абрынуўся на ініцыятыву апазіцыі. Хіба ж так можна. У краінах, дзе шануюць законы і дэмакратычныя традыцыі, старшыня і спікер парламенту захоўвае нейтральнасць да ўсіх дэпутацкіх груп. Зрэшты, гэта ў іншых краінах. І ўсё ж няхораша.

Выявілася, што жыве на Беларусі яшчэ камуністычна-кадэбісцкі крымінал і займаецца шкодай — падслухваюць тэлефонныя размовы дэпутатаў, перашкаджаюць у сувязі, нават адключаюць апараты. Парушаюцца канстытуцыя, правы чалавека.

Паўсюдна, па ўсёй сістэме выканаўчай улады чыняцца перашкоды ініцыятыўнай групе рэферэндуму, груба, свядома і метадычна, зыходзячы з вярхоўных указанняў, парушаецца закон — адмаўляюцца ставіць пячаткі, завяраць подпісы, імкнуцца затрымаць падпісныя лісты, круцяцца, ілгуць... Адным словам, малайцы, сапраўдныя камуністы (хоць і без білетаў). Аформлена ўжо некалькі актаў на «дзяржаўных асобаў» і перададзена ў пракуратуру.

А нядаўна Савет Міністраў і Прэзідыум Вярхоўнага Савета (той самы, што фактычна падтрымаў ГКЧП) выступілі з сумеснай заявай супраць рэферэндуму. Хораша напісана. Здаецца, апускаешся ў 1990 год і чытаеш заяву ЦК КПБ пра экстрэмістаў і 7-га лістапада. «...Суайчыннікі, грамадзяне суверэннай Рэспублікі Беларусь! Звяртаемся да вас у няпросты для нашай гісторыі час...» і г. д. «...пад прыкрыццём дэмакратычных пераўтварэнняў распачынаюцца спробы выклікаць узмацненне сацыяльнай напружанасці і процістаяння ў грамадстве». Во як! І ўсё гэта таму, што «існуюць дзеячы і рухі», «асобныя лідэры і партыі». «Для іх і ўрад цяперашні не ўрад і ўсё астатняе трэба ламаць-крышыць». (Ах, які стыль!) Яны хочуць «аслабіць дзяржаўную ўладу, узмацніць крызісныя працэсы», «закладваюцца бедствы». Як пісаў некалі вялікі вучоны ўсяго чалавецтва Карл Маркс — калі пад уласную бочку філісцёра падцякае вада, ён пачынае крычаць пра патоп і канец свету.

А тым часам Вярхоўны Савет «з органа, дубліруючага саюзныя рашэнні, ды і не толькі саюзныя,ператварыўся ў самастойны заканадаўчы орган», — сцвярджаецца ў заяве. Трэба ж такі, узяў ды «ператварыўся». Якраз як у бурсакаў Памялоўскага. «Отчего ветер? Оттого, что деревья качаются». Ды хіба могуць такое ацаніць тыя, «хто імкнуўся прыйсці да ўлады і не прыйшоў да яе». Вось і муцяць ваду рэферэндумам.

Выдатна сказана. Проста і даступна. І якая глыбіня дзяржаўнага падтэксту.

А ўрад! О, слоў нямашака. «Рэалізуючы дзяржаўную праграму стабілізацыі эканомікі, якую адобрыў парламент, — пішацца ў заяве, — у мінулым годзе ўдалося спыніць спад вытворчасці». Ну што ж вы так, спадары, раптоўна пра леташні снег! Вы б лепш расказалі, як давялі Беларусь да сённяшняга стану, да зніжэння і спынення вытворчасці, да беспрацоўя, як ашукалі народ «лібералізацыяй» цэнаў, распявалі б, якую будучыню рыхтуеце, ці ведаеце, куды ідзеце. А то напісана: «у рэспубліцы ўзяты і рашуча праводзіцца курс (якія словы — музыка) на структурную перабудову эканомікі і канверсію, папярэджанне негатыўных вынікаў вымушанай лібералізацыі цэнаў, зніжэнне ціску падаткавага прэсу на працоўныя калектывы і насельніцтва». Вельмі цікава, праўда. Асабліва пра падаткі. Таямніцы ўрадавай псіхалогіі. Амаль містыка. Прытым тыя, што напісалі такое, ведалі, што цвердзяць няпраўду. І гэта сярод таго абурэння, якое ўзнялося пасля прыняцця бязглуздых законаў пра падаткаабкладанне.

Увесь інтэлектуальны пафас заявы скіраваны на выяўленне некалькіх шчырых думак: Вярхоўны Савет харошы, Саўмін вельмі харошы, рухі, лідэры і партыі рвуцца да ўлады, рэферэндуму не трэба. Наменклатурныя структуры і іх абаронцы прыдумалі шэраг аргументаў супраць рэферэндуму і ўзмоцнена распаўсюджваюць іх у друку і сродках масавай інфармацыі.

Першы аргумент самы бесталковы і самы распаўсюджаны (па логіцы гебельсаўскай і кампрапаганды такія аргументы найлепш «авалодваюць масамі») — нельга праводзіць нечарговыя выбары, распускаць Вярхоўны Савет і ўрад, бо без улады наступіць хаос і анархія. «Радзіцель» гэтай думкі падразумяваў, што пад час рэферэндуму і выбараў— ніякой улады не будзе. Нягледзячы на відавочнае глупства такога сцвярджэння, трэба ўсё ж нагадаць, што Вярхоўны Савет складвае свае паўнамоцтвы толькі пасля таго, як выбраны новы Вярхоўны Савет. Што датычыць Ураду, то ён застаецца да таго часу, пакуль новы парламент не сфармуе новы ўрад. Такім чынам «безуладдзя» не будзе.

Другі аргумент даволі ірацыянальны і такі ж бязглуздзы. Рэферэндум справакуе сацыяльны выбух, раскол грамадства і таксама хаос і анархію.

Верагоднасць масавага беспрацоўя на Беларусі, выкліканага палітыкай Вярхоўнага Савета і ўраду, сапраўды ёсць. Магчымае і стыхійнае масавае незадавальненне. Рэферэндум і выбары могуць стаць якраз тым арганізацыйным калідорам, што прадухіліць стыхійны выбух ва ўсе бакі і накіруе яго ў арганізаванае канстытуцыйнае рэчышча дэмакратычных пераменаў, руху за рэальныя рэформы, рэальную дэмакратызацыю і рэальны суверэнітэт.

Трэці аргумент супрацьлеглы другому. Сцвярджаецца, што на выбары мала хто пойдзе, бо не хочуць цяпер, што сацыяльна - палітычная актыўнасць людзей невысокая. Ніводзін парламент выбраць не ўдасца.

Тое, што вось ужо два гады працягваюцца недарэчныя выбары па недарэчным законе (за прынцыпам якога ўжо няма каго і судзіць) — гэта сведчанне адносін да цяперашняга Вярхоўнага Савета і, канешне ж, вынік бязглуздага закона пра выбары.

Пры камуністах выбары былі прымусовымі для ўсяго насельніцтва. Усе дарослыя павінны былі ўдзельнічаць у галасаванні. У дэмакратычных краінах у выбарах прымаюць удзел (рэгіструюцца) тыя, хто хоча галасаваць. Хто не хоча, той не рэгіструецца. Ніхто нікога не прымушае. [illegible] Калі, напрыклад, 50 працэнтаў дарослых не захочуць галасаваць, значыць ім усё роўна, які будзе парламент, урад і хто стане кіраваць дзяржавай, значыць яны згодны з тым парламентам, які выберуць астатнія 50 працэнтаў выбаршчыкаў. [illegible] Праект закона, вынесены на рэферэндум, надрукаваны ў «Народнай газеце», запрашаем чытаць.

Чацвёрты аргумент — новы парламент могуць выбраць горшы за існуючы.

Гэта выключана. Парламент будзе дзейнічаць на сталай аснове (прафесійна). Партыйна - наменклатурныя начальнікі, дырэктары заводаў, саўгасаў, старшыні калгасаў — з якіх у асноўным і складаецца цяперашні Вярхоўны Савет, стаўшы дэпутатамі, павінны будуць развітацца са сваімі цёплымі пасадамі. А на гэта яны не пойдуць. Значыць не стануць і балатавацца. Не будзе ў новым парламенце прыкмет багадзельні — састарэлых персанальных пенсіянераў («ветэранаў») і іншых дэлегатаў ад грамадскіх арганізацый. Палавіна дэпутатаў (80 мандатаў) выбіраецца па партыйных спісах. Іншая палова па ўзбуйненых акругах. Гэта крытэрый, каб выбраць даволі кампетэнтны парламент, які зможа сфармаваць ненаменклатурны і дастаткова дэмакратычны ўрад. Сам палітычны расклад на Беларусі таксама не пярэчыць такой магчымасці.

Пяты аргумент проста недарэчны — рэферэндум і выбары патрабуюць выдаткаў, дорага каштуюць. Аднак гэты Вярхоўны Савет са сваімі законамі і пастаяннымі выбарамі, гэты ўрад са сваёй палітыкай і «прыхватызацыяй» абыходзяцца грамадству ў мільён разоў даражэй. [illegible]

[illegible] якi-небудзь чыноўны шыльдбюргер такога накруціць, што [illegible]

[illegible] каючы на рэферэндум [illegible] пасрэдную форму свабоднага волевыяўлення людзей, і на новыя выбары. Толькі вельмі неразумны, неразвіты ці вельмі злы чалавек можа абзываць такое стваральнае дэмакратычнае дзеянне «бальшавізмам» ці чымсьці разбуральным. Зрэшты, тут зноў вынік прапаганды. І чым больш яна прымітыўная і бяздарная, тым больш небяспечная. Бо прапаганда фарматворная. Яна здольная зрабіць з чалавека балвана. Камуністы і гітлераўцы добра гэта разумелі і нашкодзілі, як ніхто. Толькі мінае пара балваноў, «таварышчы». Мінае пара ашуканства. Надыходзіць вясна, вялікая вада, што змые смецце і мразь, і маладая здаровая Беларусь уздымецца і пабачыце, як расквітнее.

Зянон ПАЗЬНЯК,
народны дэпутат Беларусі.

РЭФЕРЭНДУМ: «ЗА» І «СУПРАЦЬ»

«Нас чакае прававы і палітычны вакуум...»

На пытанні адказвае Віктар Іосіфавіч ГАНЧАР, народны дэпутат Рэспублікі Беларусь, першы намеснік старшыні Маладзечанскага гарвыканкома, кандыдат юрыдычных навук

Мне б хацелася пачаць, як гэта ні дзіўна, з псіхалогіі. Час наш бурны, імклівы: мяняецца на вачах грамадска-палітычная сітуацыя, мяняюцца палітычныя лідэры, але на фоне ўсяго гэтага застаецца нязменнай, на жаль, неабальшавіцкая палітычная псіхалогія, уласцівая ўсяму нашаму грамадству: калі развальваць — дык да канца; калі ісці — дык да апошняга мора; калі знішчаць праціўніка — дык каб ён больш не ўзняўся.

Я думаю, што ідэя правядзення рэферэндуму і грунтуецца якраз на неабальшавіцкай псіхалогіі. І калі ўжо ацэньваць гэтую прапанову Беларускага народнага фронту аб'ектыўна, то можна сказаць, што з пункту гледжання фронту гэта мэтазгодная акцыя. Але я лічу яе нясвоечасовай і непатрэбнай, улічваючы грамадска-палітычную сітуацыю ў рэспубліцы.

Ніхто зараз не стане аспрэчваць той факт, што наш Вярхоўны Савет не склаўся як вышэйшы орган дзяржаўнай улады, ніхто не стане аспрэчваць таксама і тое, што ён не мае наладжаных рабочых структур, што дзейснасць работы парламента да абсурду малая. А калі ўсё гэта відавочна, то паўстае пытанне: як жа пазбавіцца ад такіх негатываў? Калі б у нас была больш-менш стабільная сітуацыя і ў палітыцы, і ў эканоміцы, і ў сацыяльным плане, то тактыка неабальшавізму — зваліць адно і тут жа стварыць нешта іншае — была б, можа, і прымальнай. Але я як чалавек, які ўжо ведае ўсе палітычныя механізмы і ўсіх палітыкаў, выкажу яшчэ адзін неаспрэчны, на маю думку, пастулат: у нас няма цяпер ні палітычнай сілы, ні асобнага лідэра, якія былі б гатовы ўзяць на сябе ўсю адказнасць і за сітуацыю ў рэспубліцы, і за кіраванне ёю, і за вынікі, натуральна.

Таму жаданне пэўных сіл «зваліць» сваіх праціўнікаў, разбурыць усё дашчэнту (а менавіта да гэтага прывядзе рэферэндум) мяне, мякка кажучы, бянтэжыць. Гэта — першае. Другое: я не бачу мэтазгоднасці ў правядзенні рэферэндуму і з пункту гледжання права. Вынікі можна прадказаць ужо сёння з упэўненасцю на ўсе сто працэнтаў: рэферэндум адбудзецца, большасць прагаласуе за роспуск Вярхоўнага Савета. І ўсё гэта адбудзецца таму, што ў насельніцтва ўжо склалася аналагічная псіхалогія.

А што далей? Варыянты тут могуць быць такія. Першы: Вярхоўны Савет становіцца ў позу, вылучаючы контраргументы, паколькі ні канстытуцыйнай асновы яго роспуску, ні нават самога такога механізму ў нас няма. Гэта прывядзе да нагнятання канфрантацыі і закончыцца далейшым развалам і хаосам. Другі варыянт: парламент здасца. Улічваючы, што ў нас няма моцных палітычных партый, няма адпрацаванага закона аб выбарах (і ён наўрад ці будзе прыняты ў бліжэйшы час), справа можа закончыцца яшчэ і тым, што мы немінуча апынёмся ў вельмі небяспечным прававым і палітычным вакууме. А да ўлады ў такім выпадку лёгка змогуць прыйсці крайнія сілы — або правыя, або левыя. Для мяне, напрыклад, істотнай розніцы ў іх пазіцыях няма.

Цяпер павінны працаваць цэнтрысты, умераныя, якія ўмеюць дамаўляцца. Улічваючы ўсё гэта, я заклікаў бы ўсе сённяшнія палітычныя сілы сесці за стол перагавораў і дамовіцца аб прымальных варыянтах рэарганізацыі Вярхоўнага Савета, аб тэрмінах дачаснага яго роспуску, аб прымальным саставе кааліцыйнага часовага ўрада. Але паўтару галоўнае: усё павінна праводзіцца ў рамках цывілізаваных формаў. Менавіта зыходзячы з такой арыентацыі я і лічу ідэю рэферэндуму сёння шкоднай.

— Вось вы і апярэдзілі мяне, адказаўшы і на пытанне, якое я збіраўся зараз задаць: аб тым, што чакае нас у выніку рэферэндуму. Мы вернемся яшчэ да гэтага. А пакуль хацелася б звярнуцца да фармулёўкі, што выносіцца на рэферэндум. На думку нават людзей недасведчаных, у ёй утрымліваюцца, як мінімум, два пытанні: аб датэрміновых выбарах і роспуску Вярхоўнага Савета, ды яшчэ пры адной умове — усё павінна праводзіцца ў адпаведнасці з законам, прапанаваным апазіцыяй...

— Дзве камісіі ВС ужо далі свае заключэнні наконт гэтага. Я рэдка калі высока ацэньваў работу камісій беларускага парламента, бо да сапраўднага прафесіяналізму ім яшчэ далёка. Што ж датычыць гэтых заключэнняў, то можна сказаць, што яны — удалы вынік іх работы.

Тут трэба адзначыць вось што. Любое пытанне, вынесенае на рэферэндум, павінна фармулявацца дакладна і зразумела, каб у ім не мелася на ўвазе ніякага двайнога сэнсу; каб людзі, прыйшоўшы на ўчасткі, не ламаючы галавы, маглі даць адназначныя адказы: або «так», або «не». Таму, калі ў вынесеным пытанні ўтрымліваецца некалькі пытанняў, то гэта гаворыць аб крайне няўдалым з юрыдычнага пункту гледжання канчатковым варыянце. Далей. Мяне здзіўляе сама спроба прывязаць вынікі рэферэндуму да праекта закона, унесенага палітычнай фракцыяй. Калі гаварыць аб нейкай прававой аснове, то яна павінна быць або канстытуцыйнай, або ў якасці такой асновы павінен ляжаць закон, што прыняты Вярхоўным Саветам і ўступіў у сілу.

І, нарэшце, адзначу яшчэ адну юрыдычную дэталь: нават калі і не звяртаць увагі на гэтыя недакладнасці і недарэчнасці ў самой фармулёўцы, трэба ж памятаць і тое, што адсутнічае прававы механізм роспуску дзеючага Вярхоўнага Савета. Мы прыйдзем да таго, з чаго я пачаў нашу гутарку.

Зараз, без рэферэндуму, можна спакойна абмяркоўваць тэрміны роспуску, механізм гэтай работы, парадак правядзення новых выбараў, прыняцце канстытуцыйных паправак. Калі гэты працэс будзе ісці разумна, пры ўзаемнай згодзе, то будзе і вынік. Ва ўмовах жа «гарачага катла» ёсць сур'ёзныя сумненні ў тым, што ўсё гэта адбудзецца хоць калі-небудзь. Вось чаму рэферэндум можа аказацца безвыніковым.

— Закон аб выбарах, унесены апазіцыяй, разглядаўся ў свой час у Вярхоўным Савеце. Але па-сапраўднаму з ім знаёмы вельмі нямногія. Калі ў 1989 годзе прымаўся дзеючы сёння закон, то камуністаў тады абвінавачвалі ў тым, што яны ўсё грабуць пад сябе. Не хацелася б тут праводзіць ніякіх аналогій. Што можаце сказаць вы як юрыст аб прапанаваным апазіцыяй БНФ законе?

— Не трэба многа гаварыць аб законе, па якім выбіраўся дзеючы састаў Вярхоўнага Савета. Тут усё ўжо сказана і ўсё зразумела. Парламент выбраны на аснове крайне недасканалага закона, але закон-на, што б тут ні казалі. Пры ўсіх недахопах і ў гэтым яго (парламента) неаспрэчная перавага. Што датычыць законапраекта, прапанаванага БНФ, то з апошнім яго варыянтам я не знаёмы. У гэты закон неаднаразова ўносіліся папраўкі, дапаўненні з улікам імклівага змянення сітуацыі, а таму я буду меркаваць аб якасці, недахопах і перавагах гэтага дакумента тады, калі ён законна, у афіцыяльным парадку, будзе прыняты да разгляду парламентам.

Не ведаю, якія юрысты дапамагалі ініцыятыўнай групе БНФ фармуляваць пытанне, вынесенае на рэферэндум, але ўвязваць гэта з праектам закона, прапанаванага палітычнай фракцыяй, з прававога пункту гледжання проста некарэктна, калі не сказаць больш.

— Давайце цяпер уявім такую сітуацыю: прайшоў рэферэндум, адбыліся выбары. Ці не давядзецца нам у такім выпадку чакаць таго, што новы парламент — Вярхоўны Савет, Сойм, Вышняя Рада — перш чым заняцца вырашэннем надзённых і неадкладных эканамічных праблем, стане траціць час на дзяльбу крэслаў і партфеляў?

— Абсалютна згодзен з гэтым, а таму, карыстаючыся выпадкам, хацеў бы сказаць функцыянерам ад палітыкі: панове, спусціцеся на зямлю, прыміце рэальнасць! Зараз пераважная большасць насельніцтва занята сваімі жыццёвымі праблемамі, многім проста не да палітыкі. Вядома, нельга вырашаць складаныя сацыяльныя, эканамічныя пытанні без палітыкі, але я, арыентуючыся на сённяшнюю сітуацыю, адназначна сцвярджаю, што выбары пры любым законе ператворацца ў зацяжны марафон.

Ну, але ўявім сабе, што новы парламент сфарміруюць. Сапраўды, шмат рабочага часу пойдзе на прыцірку, на стварэнне органаў, камісій і камітэтаў. Палітыка ж заўсёды ў першую чаргу якраз і зводзіцца да падзелу сфер уплыву і дзяльбы партфеляў. Таму, замест таго, каб цывілізавана, паэтапна і эвалюцыйна рашаць наспеўшыя праблемы, будзе наладжана чарговая палітычная катавасія ў рамках новага органа вышэйшай заканадаўчай улады. Наконт гэтага не трэба мець ніякіх ілюзій: у ВС прыйдуць тыя ж самыя людзі, яны народжаны нашай сённяшняй рэчаіснасцю. І калі нехта мае нейкія спадзяванні на тое, што парламент будзе кардынальна новым, то гэта самыя марныя і самыя наіўныя спадзяванні. Могуць быць, праўда, некалькі іншыя суадносіны, але і сённяшні ВС ёсць рэальны, люстраны адбітак нашага грамадства. Вось чаму я заклікаю жыць зямным жыццём, вось чаму, калі мы загаварылі аб прававых аспектах будаўніцтва беларускай дзяржавы, пара адыходзіць ад неабальшавіцкіх штампаў і становіцца на традыцыйныя пазіцыі парламентарызму, а менавіта: узаемапавага, прымальныя адносіны да пункту гледжання палітычнага апанента і праціўніка і, вядома ж, кампраміс. Па-другому кажучы, нам трэба стаць нармальнымі людзьмі.

— У апошні час многія гавораць аб тым, што нас можа выратаваць прэзідэнцтва: дзяржава на чале з яркай асобай, лідэрам. Іншыя ж сцвярджаюць, што парламенцкая рэспубліка—больш дэмакратычны тып улады...

— Гэтыя размовы аб перавазе нейкага аднаго тыпу ўлады над другім ў многім штучныя і надуманыя. Калі ў рамках прэзідэнцтва, парламентарызму або нейкай іншай формы ўважліва і прадумана дзейнічаюць дзяржаўныя інстытуты, то любая форма можа быць эфектыўнай. Сусветная практыка пацвярджае гэта. Я думаю, што для сапраўднага станаўлення ў нас парламентарызму спатрэбяцца дзесяцігоддзі і змена не аднаго саставу дэпутацкага корпуса. А прыняцце ж рашэнняў патрэбна сёння, прычым аператыўных і тэрміновых. Таму пры ўсіх мінусах, аб якіх гавораць (вяртанне да таталітарызму, абсалютызму, манаполіі ўлады ў руках асобнага лідэра), я адназначна стаю за прэзідэнцкую форму кіравання. Аптымальнай у сённяшніх умовах з'яўляецца структура: моцны прэзідэнт, моцны парламент з заканадаўчымі функцыямі і моцная кантрольная ўлада ў асобе Канстытуцыйнага суда. Зараз нам, як ніколі, неабходны баланс гэтых сіл на вышэйшым узроўні дзяржаўнага ўладкавання. Тады ў нас ніколі на было б падстаў для ўзнікнення такіх нікчэмных жаданняў да рэферэндумаў, бо зваліць адразу некалькі канстытуцыйна выбраных улад і разам з тым стабілізаваць сітуацыю немагчыма. Да гэтага трэба ісці ў рамках закона, а не шляхам масіраванага ціску, які вядзе да хаосу і палітычнага развалу.

Гутарыў Анатоль СЛАНЕЎСКІ.

РЭХА ПУБЛІКАЦЫІ

«Чаму не павысіць кватэрную плату...»

Так называлася пісьмо пенсіянеркі П. Паляковай з г. Віцебска, змешчанае пад рубрыкай «ТВАЁ СЛОВА, ЧЫТАЧ!». («Звязда», № 34). Як рэдакцыя і спадзявалася, публікацыя не засталася незаўважанай, бо пытанне ў ёй узнімалася сапраўды актуальнае, важнае, якое датычыць літаральна кожнага з нас.

Я — ЗА ІНВЕНТАРЫЗАЦЫЮ

Уважліва прачытаў «слова чытача» — пенсіянеркі П. Паляковай. «Чаму не павысіць кватэрную плату?»

Кватэрная плата павышалася ўжо не адзін раз. Я таксама за яе павышэнне, але да разумных памераў. Мне нядаўна павысілі, і нямала (у асноўным за камунальныя паслугі), таму мяркую, што гэтым у асноўным і кампенсуецца нізкая плата за кватэрныя метры, бо ўзровень абслугоўвання вельмі нізкі.

Я згодны, што жадаючых атрымаць жыллё вельмі шмат, але многа ў нас і тых, хто карыстаецца лішняй жыллёвай плошчай і нават мае яе ў розных населеных пунктах.

Мая прапанова такая: трэба правесці рэспубліканскую інвентарызацыю жыллёвага фонду РБ. І я ўпэўнены, што па яе выніках лозунг «Да 2000 года кожнай сям'і — асобную кватэру» можа быць ажыццёўлены. Не сакрэт жа: нямала жыве па аднаму чалавеку ў трох-, чатырохпакаёвых кватэрах, ды яшчэ маюць плошчу ў сельскай мясцовасці і дачы (катэджы).

Для даведкі: жыву ў двухпакаёвай кватэры, маю двух дарослых дзяцей (сын і дачка). У іх свае сем'і, адна з якіх вымушана туліцца ў інтэрнаце.

Антон МАЗУР,
жыхар г. Маладзечна.

СЫТЫ ГАЛОДНАМУ НЕ СПАЧУВАЕ

Мне вельмі падабаецца ваша газета, дзякуй вам, але не змагла я ўтрымацца і не напісаць, прачытаўшы тое, што напісала пенсіянерка П. Палякова.

Вельмі хочацца паглядзець ёй у вочы. У мяне сям'я з 6 чалавек: муж—пенсіянер, я — пенсіянерка, сын — студэнт, дачка — настаўніца, зарабляе крышачку больш за тысячу рублёў, муж яе — 960. Ёсць яшчэ ўнук.

За ўсе паслугі і за кватэру налічылі нам 83 руб. 03 кап. Да гэтага яшчэ трэба плаціць за электраэнергію. А цэны на ўсё, вы ведаеце, якія — мы ледзь зводзім канцы з канцамі.

Можа, яна мае шмат грошай? Тады ўсё зразумела: сыты галоднаму не спачувае. Але навошта ж яна за ўсіх распінаецца? Ну, а калі яна такая, то няхай дапаможа Радзіме. Дык не, імкнецца зрабіць гэта за кошт іншых. Чаму?

М. БРУШКОВА.
г. Мінск.

НЕ ТРЭБА СТРЫГЧЫ ЎСІХ ПАД АДЗІН ГРАБЯНЕЦ

Прачытаў пісьмо П. Паляковай «Чаму не павысіць кватэрную плату?» і з абурэннем выказваю сваю думку па гэтаму пытанню. Калі гэта чытачка бачыць выйсце з крызісу шляхам удушэння людзей высокімі цэнамі на прадукты і прамтавары, а цяпер яшчэ большым павышэннем платы за жыллё, то хочацца засумнявацца ў рэальнасці такога пісьма, а калі гэта не выдумка і Палякова ўсё-такі яго даслала, то...

Многія людзі, якія атрымлівалі да 230 рублёў у месяц, пры ранейшых цэнах, да перабудовы, ледзь перабіваліся, каб купіць неабходныя прадукты (без далікатэсаў) і як-небудзь адзецца. У такіх гаротнікаў няма ніякіх зберажэнняў, пенсіі, адпаведна, нізкія. І павышэнне цэн на ўсё для нас—трагедыя, мы знаходзіліся, а цяпер тым больш апынуліся за мяжой беднасці і ледзь у стане з гэтай жабрацкай пенсіі плаціць за кватэру без павышэння платы.

А. КАРПОВІЧ,
ветэран вайны і працы.
г. Віцебск.

ПРЫМУСОВА ЗАГАНЯЦЬ У БУДКІ!

Паважаная рэдакцыя! Я не веру, што пенсіянерка П. Палякова з Віцебска выступіла з прапановай павысіць кватэрную плату ў 10 разоў, а за лішнюю плошчу — яшчэ ў два разы. З новага года за газ і ацяпленне цана ўзрасла, і плаціць за кватэру даводзіцца больш як удвая.

Гэтую заметку хутчэй за ўсё арганізаваў дэмакрат з БНФ. Іх лозунг — чым горш жыве народ, тым лепш. Тады нефармалы без перашкод змогуць правесці і рэферэндум аб недаверы Вярхоўнаму Савету Рэспублікі Беларусь, і пазбавіцца ад урада на чале з Вячаславам Кебічам.

Праскоўя Іванаўна Палякова няхай плаціць за сваю кватэру больш хоць у сто разоў. Гэта яе справа. Я мяркую, што нельга прымусова заганяць жыхароў рэспублікі ў больш цесныя кватэры. На Захадзе вунь як жывуць. А мы што, горшыя за іх, калі такую вайну з фашыстамі выйгралі?

На маю думку, трэба зрабіць так: таму, у каго лішняя плошча і ён перасяляецца ў меншую кватэру, няхай дзяржава даплачвае. Гэта можна зрабіць і за кошт новага жыльца. А прымусова заганяць, як кажуць, у сабачыя будкі не варта. Такія кватэры не трэба і будаваць.

З павагай
Марыя Міканораўна ГАНЧАРЭНКА,
пенсіянерка.
г. Ляхавічы.

КАМЕНТАРЫЙ АДДЗЕЛА ПІСЬМАЎ

Адразу хочам адвесці ўсе сумненні некаторых чытачоў у сапраўднасці існавання пісьма пенсіянеркі П. Паляковай з г. Віцебска, як, дарэчы, і яго аўтаркі. Больш таго, гэты ліст ніхто не арганізоўваў — ні рэдакцыя, ні нейкі «дэмакрат з БНФ», як сцвярджае М. Ганчарэнка.

Як вы заўважылі, першымі на публікацыю адгукнуліся пенсіянеры, ветэраны вайны і працы. Што ж, яно і зразумела. Цяпер, з пераходам да рынку, калі рэзка падскочылі цэны на прадукты харчавання, прамтавары, бытавыя, камунальныя і іншыя паслугі, перш-наперш гэтая катэгорыя людзей апынулася ў бядотным становішчы. І, вядома, калі значна павысіць кватэрную плату, то іх становішча зробіцца яшчэ горшым.

У рэдакцыю прыходзяць пісьмы, аўтары якіх (а гэта, як правіла, адзінокія пажылыя людзі) скардзяцца, што ім цяпер аплата кватэры не па кішэні. «Пасля смерці мужа я год пражыла ў двухпакаёвай кватэры. І вырашыла памяняць на аднапакаёўку», — прызнаецца Л. Захарута з г. Віцебска. І тлумачыць гэта тым, што за большую жылплошчу трэба і плаціць больш з невялікай пенсіі, і з уборкай, рамонтам памяшканняў прыбаўляюцца лішнія клопаты, якія жанчыне не пад сілу.

А ветэран вайны і працы, інвалід I групы Леў Раманавіч Дрэер з г. Рэчыцы аддае ўласны дом за адзін пакой. Спачатку ў гарвыканкоме чалавеку паабяцалі, што ўважаць яго прапанову і просьбу. Аднак два гады абяцалі, а затым далі адбой.

Аб чым сведчаць гэтыя факты? Аб тым, што мясцовыя Саветы не хочуць сур'ёзна займацца такім востра-балючым, важным пытаннем. І нярэдка па той прычыне, што не ведаюць дакладнага становішча з жыллём на сваёй тэрыторыі, не маюць аб ім поўнай інфармацыі.

На наш погляд, слушную думку, з якой нельга не пагадзіцца, выказаў А. Мазур з Маладзечна. Каб навесці парадак у жыллёвай гаспадарцы, варта правесці рэспубліканскую інвентарызацыю яе фонду. А яшчэ—кватэрная плата павінна быць дыферэнцыраванай. Тады яна не будзе, як зараз, аднолькавай за шыкоўныя апартаменты і за горка вядомую «хрушчоўку».

Аляксандр КАЗЛОЎСКІ — прадстаўнік вясковай моладзі, чыя працоўная біяграфія звязана з развіццём новых гаспадарчых структур.

У Смалявіцкім раёне, дзе ён жыве, размешчаны гаспадарча - разліковы ўчастак аднаго з буйнейшых у рэспубліцы шматгаліновага аграпрамысловага комплексу «Новае поле». Аляксандр працуе вадзіцелем на жывёлагадоўчай ферме.

Фота Я. ПЯСЕЦКАГА.

Разам—выжыць

Адбыўся гадавы савет Беларускай навукова-прамысловай асацыяцыі.

Не трэба гаварыць, што ён праходзіў у надзвычай складаны перыяд нашага жыцця, у перыяд жорсткага эканамічнага крызісу. Разбураецца адзіная эканамічная прастора, разрываюцца гаспадарчыя сувязі. Дэзінтэграцыя, няспынны рост цэн паставілі на мяжу банкруцтва сотні прамысловых прадпрыемстваў. Рэзка падаюць жыццёвы ўзровень працоўных і іх сацыяльная абароненасць.

Калі за 1991 год у цэлым па рэспубліцы аб'ём прамысловай вытворчасці знізіўся ў параўнанні з папярэднім годам на 1,5 працэнта, то ў студзені гэтага года адносна студзеня мінулага — на 14,2. 594 прадпрыемствы і аб'яднанні знізілі аб'ём вытворчасці, гэта 52,1 працэнта ад іх агульнай колькасці.

І дакладчык, і выступаўшыя падкрэслівалі, што важнейшая задача сённяшняга дня — захаванне існуючых гаспадарчых і кааператыўных сувязей. Для эфектыўнай работы прадпрыемстваў, паспяховага бізнесу неабходна патрабаваць ад палітыкаў радыкальных палітычных рашэнняў. Гэта ў першую чаргу датычыць зняцця мытных і ліцэнзійных бар'ераў. Трэба ў межах Садружнасці вырашыць пытанне адзінай эканамічнай адказнасці прадпрыемстваў, якая павінна прадугледзець пакрыццё страт у памеры іх поўнай кампенсацыі, а не сімвалічных 8 працэнтаў ад недапаставак.

У ліку важнейшых праблем, якія прымушае вырашаць цяперашняя сітуацыя, — канверсія абароннай вытворчасці. Ёй пакуль што належнай увагі не ўдзяляецца. У рэспубліцы адсутнічаюць заканадаўчыя аспекты канверсіі, не выносяцца гэтыя пытанні на чарговую сесію Вярхоўнага Савета.

Інфляцыя і існуючая падатковая сістэма адмоўна адбіваюцца на капіталаўкладаннях. Калі цэны на прадукцыю тэхпераўзбраення ўзраслі ад 7 да 30 разоў, то кошт асноўных фондаў і нормы амартызацыі засталіся ў нашай рэспубліцы нязменнымі.

Удзельнікі гадавога савета Беларускай навукова-прамысловай асацыяцыі звярнуліся не толькі да кіраўніцтва нашай рэспублікі, але і да кіраўнікоў іншых дзяржаў СНД з патрабаваннем дабіцца захавання гаспадарчых сувязей, строгага выканання пагаднення кіраўнікоў урадаў ад 24 снежня 1991 года.

Наш кар.

РОЗГАЛАС

«ЗА» ТАМУ, ШТО «СУПРАЦЬ»

Па Магілёву разнеслася чутка, што старшыня гарвыканкома Сяргей Габрусеў збіраецца прыняць удзел у рабоце так званага нечарговага з'езда народных дэпутатаў СССР, магчымае адкрыццё якога назначана на 17 сакавіка. Мы папрасілі адказаць былога народнага дэпутата СССР на некалькі пытанняў.

— Сяргей Арцёмавіч, ці маюць чуткі пад сабой аснову?

— Сапраўды, калі такі з'езд удасца склікаць, то я абавязкова на яго паеду. Раней я выступаў за роспуск з'езда народных дэпутатаў СССР, бо ён з'яўляўся не больш чым шырмай для палітыкі. А зараз жа палітыканствуючыя асобы церпяць фіяска. Але гэта не іх асабістая бяда, а гора народа. Сёння трэба зрабіць усё магчымае, каб спыніць эскалацыю насілля. Адсутнасць жа кантактаў у рамках былога Саюза — яшчэ горш, чым дрэнна. І трэба паспрабаваць сабрацца, хаця верагоднасць зрабіць гэта — малая. І ўсё ж яе трэба выкарыстаць, каб не дапусціць далейшага ўзрастання напружання і кровапраліцця, у тым ліку і ў Расіі. Бо калі ў Расіі пачнецца кровапраліцце, то гэта будзе ад нас зусім блізка. І я гатовы ехаць на з'езд толькі дзеля таго, каб не дапусціць полымя вайны ў наш дом.

— Вы атрымалі афіцыяльнае запрашэнне?

— Так, атрымаў. Яно прыйшло з Масквы. Канешне, ініцыятары з'езда сябе ў значнай ступені скампраметавалі. Гэта не самыя аўтарытэтныя людзі. Тым не менш, трэба зрабіць усё магчымае, каб утрымаць сітуацыю у кіруемым рэжыме. У гэтым бачу сэнс сваёй паездкі.

— Ці будзе ваша магчымая паездка ў Маскву пярэчыць Закону аб народных дэпутатах СССР, які прыняў Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь?

— Нават калі яна і будзе пярэчыць, мяне гэта нікольki не засмучае, таму што заўжды сур'ёзныя справы ўступаюць у супярэчнасць з нейкімі нормамі, догмамі і стэрэатыпамі. Галоўнае, што гэта не будзе пярэчыць Канстытуцыі. А тое, што было зроблена парламентам рэспублікі па дэзавуіраванню правоў народных дэпутатаў СССР, зроблена правільна. Гэтым ліквідавана апошняя магчымасць спробы выратаваць Саюз цераз Садружнасць. Але зараз сітуацыя мяняецца, і пры пагрозе ўзрастання напружанасці ў Расіі я не магу сядзець склаўшы рукі.

Аляксандр САНЧУК.

За культуру—прэмія

Тысяча рублёў — сёння дробязь. І ўсё ж яна не будзе лішняй для таго з пінскіх журналістаў, хто стане пераможцам конкурсу на лепшае асвятленне пытанняў культуры. Такую штогадовую прэмію зацвердзіла сесія гарадскога Савета народных дэпутатаў.

Трапіў пад жалезнага каня...

Аказваецца, загінуць пад коламі трактара можна не толькі на дарозе, у полі, але і на ўласным дачным участку.

Такое няшчасце здарылася з жыхаром Магілёва. Трактарыст В. прыгнаў трактар у двор уласнага дачнага дома. Калі стальнога каня спатрэбілася завесці, першая спроба аказалася няўдалай. Тады В. прымяніў стары спосаб — паспрабаваў завесці рухавік на хаду, пры ўключанай перадачы. За што і паплаціўся жыццём, выпадкова трапіўшы пад колы.

«Агенцтва РІД».

● РАДЫЁПЕРАХВАТ ● РАДЫЁПЕРАХВАТ ●

РАДЫЁ «СВАБОДА»

◆ Германія надзвычай цёпла і сардэчна прымае М. Гарбачова, былога Прэзідэнта СССР, які там знаходзіцца з прыватным візітам. Візіт шырока асвятляецца сродкамі масавай інфармацыі. Прапануем пераказ у сціслай форме інтэрв'ю М. Гарбачова радыёстанцыі «Свабода», якое прагучала ў спецыяльнай праграме.

М. Гарбачоў аб сітуацыі ў СНД

На пытанне аб тым, ці магчымы ў СНД путч накшталт жнівеньскага, М. Гарбачоў адзначыў, што гэта праблема патрабуе вельмі дакладнага і ўважлівага аналізу. Ён ужо даў заданне палітолагам і вучоным свайго фонду ўважліва вывучыць усе аспекты гэтага пытання. Але, на яго погляд, такі путч у падобным выглядзе ўжо не паўторыцца.

Аднак вялікую небяспеку для дэмакратычных рэформ М. Гарбачоў бачыць у значным зніжэнні жыццёвага ўзроўню насельніцтва, якое выклікана ўвядзеннем свабодных цэн. Людзі могуць выйсці на вуліцы і плошчы. Ад іх усё часцей можна пачуць: «Няхай будзе Сталін, яшчэ хто-небудзь, але хай будзе парадак». Гэта вельмі трывожны сімптом. Мы можам атрымаць дыктатуру.

Як пазбегнуць гэтага? У першую чаргу трэба абараніць найбольш слабыя слаі насельніцтва і максімальна стымуляваць вытворцаў, якія даюць энергію і тавар. Гэта павінны разумець і на Захадзе.

На пытанне аб асабістых пралiках Гарбачова, якія садзейнічалі путчу ў жніўні, былы прэзідэнт не пажадаў адказваць прама, але сказаў, што пад яго кіраўніцтвам народ прыйшоў да такой ступені свядомасці, што не прыняў путч. І гэта галоўнае. Што датычыць абвінавачанняў у нерашучасці, марудлівасці, то ён сказаў: «Гарбачову тады нельга было мітусіцца, спяшацца, каб штучна не падштурхоўваць падзеі, бо гэта магло прывесці да непрадказальнага выніку, магчыма, устанаўлення жорсткага рэжыму».

На яго погляд, сітуацыю ўскладняе тое, што дэмакраты вельмі занятыя высвятленнем таго, хто з іх большы дэмакрат, а хто партакрат, у каго больш заслуг перад дэмакратыяй, хто і што з іх сказаў 10 гадоў назад. Нельга гэтым займацца ў такі складаны час, калі вырашаецца лёс Расіі, іншых краін.

М. Гарбачоў яшчэ раз падкрэсліў сваю прыхільнасць да Саюза, але ён за Саюз рэфарміраваны, дзе ўсе рэспублікі суверэнныя. Зараз ён выступае за эфектыўную садружнасць. Каб быў палітычны, эканамічны, ваенны саюз, каб былі адпаведныя інстытуты, якія б рэальна дзейнічалі. Але зараз няма Садружнасці, з яе пакуль нічога сур'ёзнага не атрымалася. Тут самы вялікі пралік. «Я і Ельцыну казаў, што яго самая вялікая палітычная памылка — ліквідацыя Саюза».

Але як бы там ні было сёння, М. Гарбачоў падтрымлівае Садружнасць. Ён перайшоў на яе пазіцыі, якім не верыў, і цяпер імкнецца зрабіць усё, каб яна жыла і працавала.

М. Гарбачоў падзяліўся заклапочанасцю тым, што сітуацыя з прэсай, свабодай слова складваецца такім чынам, што можа ўзнікнуць новая цэнзура. Ад людзей ужо многае хаваецца, яны не ведаюць тое, што павінны ведаць.

Супрацоўнікам радыёстанцыі «Свабода» М. Гарбачоў сказаў: «Працуйце так, як вы працавалі раней. Пакуль вас не сталі зноў глушыць».

«НЯМЕЦКАЯ ХВАЛЯ»

◆ Паліцыя германскага горада Аўсбрук арыштавала дваіх грамадзян былога СССР, якія збіраліся прадаць за 2 мільёны марак кілаграм абагачанага ўрану. Эксперты зараз высвятляюць, ці сапраўды тавар з'яўляўся тым, за што выдавалі яго прадаўцы.

«ГОЛАС АМЕРЫКІ»

◆ **Міністр энергетыкі Арменіі адпраўляецца ў Іран з мэтай заключэння пагаднення аб тэрміновых пастаўках нафты, каб ліквідаваць моцны энергетычны крызіс у краіне. Міністр разлічвае дамовіцца аб пастаўках каля 500 млн. тон у год.**

● РАДЫЁПЕРАХВАТ ● РАДЫЁПЕРАХВАТ

ТАЙМ-АЎТ

МЕСЦЫ НА АЛІМПЕ ЗНАЙШЛІСЯ ЎСІМ

9 сакавіка—гістарычны дзень для спартсменаў Беларусі: Міжнародны алімпійскі камітэт прыняў рашэнне аб прадастаўленні статуса часовых членаў МАК алімпійскім камітэтам краін СНД і Грузіі.

Афіцыяльна паўнапраўнымі членамі яны стануць у час сесіі МАК, якая адбудзецца напярэдадні адкрыцця гульняў у Барселоне. Пасля гэтага краіны СНД будуць мець права выстаўляць на алімпіяды асобныя каманды. У Барселоне ж яны павінны выступіць аб'яднаным калектывам — такую ўмову паставіў МАК. І палітыка тут ні пры чым. Проста, калі б у Барселону прыехалі дванаццаць каманд з былога СССР, то ім не хапіла б месца ў алімпійскай вёсцы.

Калі спартсмены Беларусі ці, скажам, Украіны зоймуць першае месца ў камандным відзе спаборніцтваў, то ў іх гонар будзе ўзняты, як і ў Альбервілі, алімпійскі сцяг. А вось калі, напрыклад, беларускі алімпіец даб'ецца перамогі ў асабістым відзе праграмы, то падымецца сцяг Беларусі і будзе выкананы наш гімн. Тут, праўда, таксама ўзнікаюць пэўныя цяжкасці для арганізатараў гульняў: музыкантам трэба развучваць дадатковыя ўрачыстыя мелодыі, бо на летніх алімпіядах у адрозненне ад зімовых, іх павінны выконваць аркестры.

Што датычыцца Латвіі, Літвы і Эстоніі, то іх спартсмены будуць выступаць у Барселоне самастойнымі камандамі, бо іх НАКі ўжо з'яўляюцца членамі Міжнароднага алімпійскага камітэта.

ПЕРШАЕ ІНТЭРВ'Ю НА НОВАЙ ПАСАДЗЕ

Пагранічная служба... Пра яе гераізм расказваюць шматлікія кнігі і кінастужкі, з маленства яна ўваходзіць у нашу свядомасць як адна з самых рамантычных прафесій. Між тым, цяпер усё часцей гэтую службу звязваюць больш з мінулым, чым з сённяшнім днём. Маўляў, навошта шпіёну рызыкаваць здароўем, а то і жыццём, прабіраючыся праз мяжу, калі можна свабодна прыбыць па дыпламатычным пашпарце? З гэтага пытання і пачалася наша размова з начальнікам Галоўнага ўпраўлення пагранічных войск Рэспублікі Беларусь, народным дэпутатам Вярхоўнага Савета генерал-маёрам Яўгенам БАЧАРОВЫМ.

«НЕ РЖАВЕЦЬ ПАГРАНІЧНЫМ ЗАМКАМ»

— Так, ці прыкладна так, думаў і я недзе каля трох гадоў назад, калі нашу паветрана-дэсантную дывізію тэрмінова ператварылі ў пагранічную і перападпарадкавалі КДБ СССР, — пачаў Яўген Міхайлавіч. — А роўна праз тыдзень кінулі ў Азербайджан, каб прыкрыць савецка-іранскую граніцу. Нам выдзелілі недзе больш за 300 кіламетраў яе. Вось тут толькі і зразумеў, што такое граніца і што сабой уяўляе пагранічная служба. Малюнак, прама скажам, бязрадасны. Усе пагранічныя збудаванні былі зруйнаваныя, ніякай службы, а тым больш па забеспячэнню адпаведнага рэжыму і ў паміне не было. Цэлыя натоўпы з аднаго боку і з другога беспераШкодна пераходзілі паласу, якая не так даўно з'яўлялася непераадольнай. Мясцовыя заставы пад уздзеяннем абставін былі заклапочаны адным: як захаваць асабовы састаў і тэхніку. Давялося амаль усё рабіць нанава: аднаўляць збудаванні, абсталёўваць кантрольна-следавую паласу. Дзеля чаго? Ды хоць бы дзеля таго, каб стрымаць парушальнікаў. А іх было шмат: штодзённа затрымлівалі па 200—300 чалавек. А які «ўлоў»! Дзесяткі тэлевізараў, халадзільнікаў, электрачайнікаў, сотні тысяч рублёў грошай — гэта з нашага боку, а з іхняга да нас — цэлыя партыі танных японскіх наручных гадзіннікаў, якія там, «за бугром», ідуць за капейкі, а ў нас цэняцца дорага, іншая кантрабанда, наркотыкі...

— Міжволі прыпамінаецца сцэнка з інтэрмедыі Яўгена Петрасяна: «Дайце мне ў арэнду метр дзяржаўнай граніцы...»

— Вось-вось, пра гэта мараць многія. Таму і дзяржаўная граніца павінна быць надзейнай. Не ведаю, з чыёй падачы бытуе такі выраз: маўляў, хоць граніца і на замку, але замок гэты ржавы. Дык вось, з усёй адказнасцю заяўляю: наша граніца самая надзейная. І калі адносіны да яе не зменяцца, а мы не паддадзімся папулісцкім настроям, яна такой і застанецца. Хаця ёсць небяспека, што справа можа змяніцца да горшага. Пра абстаноўку ў Азербайджане ўжо гаварыў. І вось свежы прыклад. Не так даўно Малдавія адкрыла свае граніцы з Румыніяй без папярэдняга ўзгаднення з краінамі СНД. І як вынік — напружанасць на граніцы рэзка ўзрасла. А нядаўна ў Брэсце былі затрыманы двое румынскіх грамадзян, якія спрабавалі прабрацца за кардон: адзін пад чыгуначным вагонам, другі па фальшывых дакументах. А ўвогуле штодзённа на граніцы рэгіструецца два-тры парушэнні, прычым, як вы падкрэслілі ў пачатку нашай размовы, і са шпіёнскімі мэтамі. Так што пагранічная служба па-ранейшаму і надзейная, і надзённая. І каардынаваць ахову дзяржграніц трэба з адзінага цэнтра. Таму, лічу, правільна, што краіны СНД дамаўляюцца пра каардынацыю намаганняў у гэтым напрамку.

— Яшчэ зусім нядаўна мы, беларусы, лічылі, што граніца ў нас адна — заходняя. А цяпер паступаюць звесткі, што літоўскі бок абсталёўвае граніцу з намі. На чарзе Латвія...

— Зразумеў вас. Прызнанне дзяржаўнасці патрабуе перш за ўсё акрэсленасці граніц. Можна скарачаць армію, праводзіць палітыку нейтралітэту, але граніцы трэба мацаваць. У гэтым і эканамічныя, і палітычныя інтарэсы. Абвяшчэнне Рэспублікай Беларусь суверэнітэту яшчэ не азначала яе поўнай незалежнасці. Цяпер, праўда, у сувязі з абставінамі і ўнутры былога Саюза, і за яго межамі нашы Вярхоўны Савет і ўрад робяць у гэтым накірунку адпаведныя захады. Гэта бачна і па тых адносінах, клопатах, што праяўляе Савет Міністраў па ўмацаванню матэрыяльна-тэхнічнай базы погранвойск. Што датычыцца граніцы з Літвой... Сапраўды, літоўскі бок прымае пэўныя меры па абсталяванню граніцы. Мяркую, што і нам давядзецца займацца тым жа. Але гэта справа палітыкаў, кіраўнікоў дзяржаў — дамаўляцца, якая і дзе павінна быць граніца. Наша ж задача— надзейна ахоўваць яе.

— Але каб ахоўваць, патрэбны прафесіяналы. Ці ж гэта правільна, калі ў суседняй дзяржаве будуць рыхтавацца кадры для нашай граніцы? У нас жа няма свайго ваеннага вучылішча пагранвойск...

— Ужо на сённяшні дзень мы атрымалі каля 400 рапартаў ад афіцэраў-беларусаў, якія служаць у іншых месцах, з просьбай аб пераводзе іх у рэспубліку. Нямала рапартаў паступае і ад прапаршчыкаў. Так што на бліжэйшае будучае праблема з кадрамі будзе вырашана. Што датычыцца салдат, то цяпер на граніцы будуць служыць у асноўным прызыўнікі з Рэспублікі Беларусь. Вядома, стварыць уласную акадэмію пагранвойск — справа, якая дорага каштуе. Што датычыцца пагранвучылішча, то ўжо ў недалёкім будучым на базе аднаго з ваенных вучылішчаў можна будзе наладзіць вучобу будучых афіцэраў пагранвойск. Ёсць адпаведная матэрыяльна-тэхнічная база, кадры педагогаў.

— Цяпер многа гавораць пра прафесіянальную армію. А як быць з прафесіянальнай пагранічнай службай? Што намячаецца па скарачэнню тэрмінаў службы?

— Я за тое, каб прафесіяналы былі ўсюды, у тым ліку і ў арміі, пагранвойсках. Скараціўшы колькасць асабовага саставу ў некалькі разоў, можна павысіць узровень боегатоўнасці менавіта за кошт высокага прафесіяналізму. Па такім шляху ідуць усе высокаразвітыя краіны, мяркую, і нам не трэба ад гэтага адмаўляцца. Але паколькі прафесіянальныя пагранвойскі — справа будучага, нам трэба думаць, як наладзіць службу з тым кантынгентам, які ёсць. Лічу, што тэрмін службы для салдат-прызыўнікоў можна скараціць з двух да паўтара года, а то і да года. Пры належнай падрыхтоўцы, вучобе можна выканаць пастаўленую задачу і пры такой умове. Затое якое значэнне будуць мець для маладога хлопца гэтыя паўгода ці нават год ва ўсім яго далейшым жыцці! Скажуць дзякуй іх бацькі, родныя. Дарэчы, такі праект на стадыі распрацоўкі ў Вярхоўным Савеце.

— Ведаю вас як «афганца». І ў кантэксце таго, што апошнім часам чуецца ў адрас былой вайны і саміх «афганцаў», не магу абмінуць гэтую тэму.

— Чытаючы газеты і кнігі, гледзячы тэлевізар, слухаючы некаторых прамоўцаў, міжволі пачынаеш сумнявацца, а ці быў я ў Афгане? А калі і быў, то ці ў тым? Занадта ўжо ўсё пачалі маляваць адной фарбай—чорнай. За тое, што мы апынуліся там, няхай адказваюць палітыкі. Мы ж, салдаты, выконвалі прысягу і свой вайсковы абавязак. Большасць з тых, хто ўцалеў у той бойні і хто не вярнуўся з вайны, з годнасцю пранеслі званне савецкага воіна. Толькі з «Цынкавых хлопчыкаў» даведаўся пра абрэзаныя насы і вушы, пра зруйнаваныя танкамі дувалы... Дарэчы, пра зверствы. Не ўласцівыя гэтыя праявы жорсткасці для нашых рускіх, беларускіх, украінскіх хлопцаў, якія і складалі там пераважную большасць. Ведаў іншыя прыклады, калі, рызыкуючы сабой, ратавалі афганцаў, а каб здзекавацца з людзей... Я на той вайне прабыў не дзень і не два, а амаль чатыры гады. Асабіста ўдзельнічаў больш як у 60 баях, 18 разоў дэсантаваўся разам з падраздзяленнямі. І нідзе, ніколі не бачыў праяў таго садызму, пра які потым давялося чытаць. Вайна ўжо сама па сабе справа жорсткая. Там, вядома, забіваюць,. Але не чуў, каб салдаты, афіцэры пахваляліся колькасцю забітых.

— І апошняе. Вы — баявы генерал. А як жа дзеці? Ці ёсць у іх жаданне пайсці шляхам бацькі?

— Не. Старэйшы сын вучыцца ў педагагічным інстытуце. Пра малодшага гаварыць яшчэ рана, яму пакуль дзевяць гадоў.

— Што ж, дзякуй за цікавую размову. Мяркую, што гэта не апошняя наша сустрэча на старонках «Звязды». Тым больш што ідзе рэарганізацыя арміі, пагранвойск.

— Тады не будзем развітвацца, проста да пабачэння.

Гутарыў Уладзімір ГОЙТАН.

Партыйных грошай за рубяжом няма

Камітэт па кіраванню дзяржаўнай маёмасцю пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь сумесна з Нацыянальным банкам і Знешэканомбанкам і пры ўдзеле былога Кіраўніцтва спраў ЦК КПБ старанна вывучылі пытанне аб маёмасці і грашовых сродках Кампартыі Беларусі ў іншых рэспубліках і за мяжой.

Паводле наяўных даных у Нацыянальным банку, Знешэканомбанку і былым Кіраўніцтве спраў ЦК КПБ грашовых сродкаў і маёмасці партыі ў іншых рэспубліках былога Савецкага Саюза і за рубяжом няма.

(БЕЛТА).

ХІТРУНЫ З «ПОЛУКСА», АБО ЯК НАС АБІРАЮЦЬ

Усе мы зараз у шоку ад непамерна высокіх цэн. І калі хочам даведацца, з чаго яны складаюцца, як утвараюцца, звычайна чуем адно і тое ж: надта дарагой стала сыравіна, якая паступае з Расіі (Украіны, Казахстана, Малдовы і г. д.), павялічыліся транспартныя расходы, узрасла плата за электраэнергію і да т. п. Адным словам, ланцуговая рэакцыя, у якой і не знойдзеш вінаўніка гэтых шалёных цэн.

А я вось на канкрэтным прыкладзе хачу назваць тых, хто ўзвінчвае цэны. Не проста так, а, вядома ж, дзеля атрымання «навару» для свайго бязбеднага жыцця.

Ёсць у Гомелі сумеснае савецка-польскае прадпрыемства «Полукс». Як запісана ў яго статуце, прадметам дзейнасці СП з'яўляецца будаўніцтва і перааб сталяванне гасцінічных комплексаў, стварэнне аўтацэнтраў па рамонту і продажу аўтамабіляў, аказанне рамонтна-будаўнічых і гандлёва-пасрэдніцкіх паслуг, арганізацыя турыстычных фірм, вытворчасць, рэалізацыя, захоўванне і збыт сельскагаспадарчай прадукцыі, стварэнне цэхаў па вытворчасці розных тавараў і многае іншае.

Але, відаць, не вельмі добра ішлі справы ў «Полукса» ў ажыццяўленні намечанага, калі ён узяўся за недазволенае ў той час кааператывам, малым і сумесным прадпрыемствам — рэалізацыю спіртнога, якой, згодна з адпаведнай пастановай урада нашай рэспублікі, маглі займацца толькі дзяржаўныя магазіны. Дык вось у канцы мінулага года універсальная база аблспажыўсаюза (дырэктар Ю. Астапчанка) атрымала з Масквы 13.600 бутэлек французскага каньяку «Напалеон» па 190 рублёў за бутэльку. Паміж базай і СП існавала дамоўленасць аб тым, што за аказанне «Полуксам» паслуг у набыцці аптовых партый тавару база не менш палавіны іх за грошы перадае СП (а каньяк быў дастаўлены ў Гомель па яго пратэкцыі).

Такім чынам у распараджэнне «Полукса» прадастаўляліся 6.504 бутэлькі «Напалеона», якія ён не мог выкупіць па той простай прычыне, што на яго рахунку грошай было, нібы той кот наплакаў. А тут такая магчымасць паправіць свае справы! І генеральны дырэктар «Полукса» С. Пятрэнка заключае дагавор з намеснікам дырэктара Цэнтральнага райхарчгандлю Л. Валчанковым на пастаўку каньяку па 250 рублёў за бутэльку. Абодва кіраўнікі, як кажуць, пусціліся ў свабодны цэнавы палёт, адкінуўшы ўсе правілы.

Справа ў тым, што кошт бутэлькі пасля перадачы каньяку «Полуксу» з улікам аптовай надбаўкі і транспартных расходаў узрос да 196 рублёў 65 капеек. Дык вось, адпускаючы райхарчгандлю каньяк, СП мела права ўзяць за кожную бутэльку па 202 рублі і 55 капеек, а не 250 рублёў. Партнёры ж ударылі па руках, бо, аказваецца, здзелка была выгаднай абодвум бакам. Чаму? Таму што кіраўнікі райхарчгандлю загнулі новую цану — 300 рублёў за бутэльку, у той час як з захаваннем усіх правіл яна павінна была каштаваць 236 рублёў.

Такім чынам, пакупнікі былі абабраны на 416.256 рублёў, у тым ліку па непасрэднай віне СП на 308.614 рублёў. Наша служба выявіла гэтыя махінацыі і прыняла рашэнне забраць у «Полукса» ў даход рэспубліканскага бюджэту гэтыя грошы (308.614 рублёў), а таксама спагнаць з яго такі ж штраф. «Мудрацы» з СП, як бачым, будуць пакараны. А што ж пакупнікі? Ды нічога. Плакалі іхнія грошыкі.

С. БАС,
начальнік упраўлення дзяржаўнай інспекцыі па гандлю і ахове правоў спажыўцоў пры СМ РБ у Гомельскай вобласці.

ЗАМЕЖЖА

НА АСТРОЛАГАЎ МІНАЕ МОДА

ДЭЛІ. Рэзкае зніжэнне буму гараскопаў, прадказанняў, адкрыццяў «празорцаў» назіраецца ў апошні час у Індыі. Прароцтвы, варожбы, спадарожныя ім вялікія матэрыялы пра ведзьмаў, чараўнікоў, сустрэчы астролагаў, якія яшчэ нядаўна займалі першыя старонкі часопісаў альбо цэлыя палосы газет, перамяшчаюцца ў самы канец выданняў, публікуюцца ўсё радзей, сціскаюцца, як шчыгрынавая скура.

Сур'ёзна пацярпелі выдаўцы перспектыўных гараскопаў, якія арыентаваліся на ўзровень продажаў мінулага года. Нераспакаваныя пачкі з іх прадукцыяй валяюцца ў пыле пад прылаўкамі, перапоўнілі кніжныя склады.

Яркі прыклад — пачатак у гэтым месяцы новага года па азіяцкім календары. Толькі адна з цэнтральных газет — а ўсе яны старанна сочаць за попытам —асмелілася прадставіць значнае месца разгорнутым прагнозам на год.

У змяншэнні цікавасці да незвычайнага адыграла нейкую ролю перанасычанасць. Людзям усё гэта абрыдла. Але галоўнае, як тут адзначаюць, скончыўся перыяд палітычнай і эканамічнай неразбярыхі ў краіне, дасягнута пэўная стабільнасць.

ДЗЯЎЧАТЫ ЛЁГКІХ ПАВОДЗІН... АБ'ЯДНОЎВАЮЦЦА

ЛОНДАН. Шматлікія прагнозы аб тым, што маючая адбыцца ў Вялікабрытаніі выбарчая кампанія напярэдадні ўсеагульных парламенцкіх выбараў абяцае быць непадобнай на ўсе папярэднія, атрымалі яшчэ адно пацвярджэнне. Дзве вядучыя тэлекампаніі краіны — Бі-бі-сі і Ай-ці-эн згадзіліся паказаць пяціхвілінны перадвыбарны відэаролік так званай «Партыі выпраўлення», якая аб'ядноўвае... дзяўчат лёгкіх паводзін.

КАСТРАТ — ЗАТОЕ НА ВОЛІ

МАСКВА — НЬЮ-ЙОРК. З двух магчымых па прыгавору суда пакаранняў за згвалтаванне 13-гадовай дзяўчынкі Сцівен Ален Батлер, 28-гадовы жыхар горада Хьюстан (штат Тэхас) выбраў кастрацыю, аддаўшы перавагу гэтай хірургічнай аперацыі перад турэмным зняволеннем тэрмінам да 99 гадоў.

Тут жа знайшліся крытыкі такога рашэння акругова га суддзі Майка Макспэдэна, якія лічаць, што злачынца «з дзвюх зал выбраў меншае». Яны аргументавалі сваю пазіцыю тым, што кастрацыя яшчэ не гарантуе страту здольнасці да эрэкцыі, а значыць, гвалтаўнік можа зноў учыніць такое ж злачынства. Дарэчы, «дамоклаў меч» 99-гадовага зняволення ўсё ж будзе вісець над Батлерам на працягу 10-гадовага выпрабавальнага тэрміну.

Важнай складанай часткай горназдабываючай прамысловасці Венесуэлы з'яўляецца здабыча серабра. Гэты высакародны метал у колькасцях, рэнтабельных для распрацоўкі, знаходзіцца на схілах гор і ў рэчышчы ракі Кароні, што працякае з поўдня на поўнач краіны. Здабычу вядуць арцелі старацелей пад кантролем дзяржаўных органаў. Апрацоўку ж ачышчанага серабра амаль цалкам узяла на сябе дзяржава.

Па вытворчасці серабра, якое выкарыстоўваецца ў прамысловасці і для ювелірных вырабаў, Венесуэла займае адно з першых месц у Лацінскай Амерыцы. Яе галоўны канкурэнт у гэтай галіне — Балівія.

НА ЗДЫМКУ: у цэху па ачысткі серабра ў Каракасе.

У АТАКУ ІДУЦЬ СЛАНЫ

ДЭЛІ. Статак дзікіх сланоў зрабіў разбуральны набег на вёску Чхоташалкумар у індыйскім штаце Заходняя Бенгалія. Раз'юшаныя гіганты вытапталі палі вакол яе, а потым пачалі крушыць сцены пабудоў. Знішчаны ўшчэнт 55 дамоў. Пад нагамі лясных веліканаў загінулі трое сялян.

Што выклікала гнеў жывёл — пакуль не высветлена, але такія выпадкі на ўсходзе і поўдні Індыі перастаюць быць рэдкасцю. Людзі высякаюць лясы, урываюцца на спрадвечныя сланоўя тэрыторыі. І не заўсёды блізкае суседства застаецца мірным.

ЧАТЫРЫ ПАЦУКІ І... АДЗІН КАІРАЦ

КАІР. Больш за 50 мільёнаў пацукоў жывуць цяпер у егіпецкай сталіцы — па чатыры на кожнага каірца, паведамляе газета «Аль-Гумхурыя». На думку экспертаў, вінаўнікамі па меншай меры чвэрці ўсіх пажараў, узнікаючых у Каіры, з'яўляюцца менавіта пацукі. У пошуку ежы яны перагрызаюць пракладзеныя пад дамамі правады і кабелі высокага напружання, што прыводзіць да кароткага замыкання ў электраланцугах і ўзгарання праводкі.

Акрамя таго, на вуліцах аднаго з буйнейшых гарадоў свету знайшлі прытулак каля трох мільёнаў бяздомных кошак і амаль два мільёны сабак, якія не маюць гаспадароў.

ЗАКОНЧЫЎСЯ КАРНАВАЛ У БРАЗІЛІІ

БРАЗІЛІЯ. Тэмпераментны, раскошны карнавал 1992 года завяршыўся ў Бразіліі. Журы аб'явіла вынікі спаборніцтва 15 танцавальных школ, якія аспрэчвалі ў Рыо-дэ-Жанейра званне чэмпіёна гэтага года. Пераможцай стала старэйшая школа самбы Рыо-дэ-Жанейра «Эштасіў-ды-са», якая ўпершыню заваявала ганаровы тытул. Вядучыя бразільскія тэлекампаніі вялі кругласутачную трансляцыю гэтага унікальнага, экзатычнага дзейства, якое з невялікімі перапынкамі працягвалася чатыры дні і ночы.

ЦІ ЎДАСЦА ЭКСПЕРЫМЕНТ!

На гэтым здымку адлюстравана сям'я дзікіх свіней рэдкай пароды, якія жывуць у джунглях Інданезіі, — бабірусы. Гэтае няжвачнае парнакапытнае зацікавіла амерыканскіх і інданезійскіх заолагаў і спецыялістаў у галіне жывёлагадоўлі, якія прыйшлі да высновы аб магчымасці яго прыручэння. Да гэтага часу бабіруса была прадметам палявання ў мясцовага насельніцтва, якое ела яе мяса, а таксама выкарыстоўвала скуру і клыкі свінні для ўсякага роду вырабаў.

Вучоныя і спецыялісты прыйшлі да высновы, што ўтрымліваць бабірусу ў няволі будзе выгадна і няклопатна. Харчуецца яна ў асноўным лісцем трапічных дрэў, «непатрабавальная ў быце» і пладавіта на патомства. Думка прыручыць дзікую свінню прыйшла да спецыялістаў і бізнесменаў у сувязі з тым, што мяса бабірусы лічыцца адменным далікатэсам і будзе карыстацца попытам на сусветным рынку.

АХ, ГЭТЫ СЛАБЫ ПОЛ

ОСЛА. На першы погляд, жанчыны ў Нарвегіі могуць ганарыцца сваім становішчам у грамадстве. Яны вельмі паспяхова, а можа нават і лепш, спраўляюцца з работай, якая, паводле сталых уяўленняў, павінна выконвацца мужчынамі. Так, прэм'ер-міністр краіны Гру Харлем Брундтландт — прызнаны аўтарытэт сярод вядучых палітычных дзеячаў Еўропы. Лідэрамі кіруючай і буйнейшай апазіцыйнай партыі таксама з'яўляюцца жанчыны.

Нарвежка Моніка Крыстэнсен, палярны даследчык, кіруе навуковай экспедыцыяй у Антарктыцы і працягвае няспынны пошук палаткі славутага Амундсена, першаадкрывальніка Паўднёвага полюса. У пачатку сакавіка ў ЗША ў краіну вярнулася пасля курса навучання 23-гадовая Метэ Грэтэланд — першая ў гісторыі Нарвегіі жанчына-пілот сучаснага звышгукавага знішчальніка «Ф-16». Яна будзе праходзіць службу ў нарвежскіх ваенна-паветраных сілах. Такія прыклады можна працягваць.

Па матэрыялах інфармацыйных агенцтваў і друку.

Аб праблемах і перспектывах мастацкай адукацыі ў Беларусі, аб лёсе творчай асобы ў сённяшні складаны час развважае рэктар Беларускай акадэміі мастацтваў, народны мастак Беларусі прафесар Васіль ШАРАНГОВІЧ.

МАСТАЦТВА ПАТРАБУЕ АХВЯР. АД КАГО?

— Васіль Пятровіч, тэатральна-мастацкі інстытут стаў Беларускай акадэміяй мастацтваў. Што за гэтым — даніна модзе на перайменаванні, альбо ўсё ж карэнныя змены сутнасці?

— Навучальныя ўстановы накшталт нашай паўсюдна называюцца акадэміямі. Гэта традыцыя ідзе ажно з XVI стагоддзя, калі браты Карачы заснавалі акадэмію мастацтва ў Балонні. Замежныя калегі, чуючы назву нашай ВНУ, часта зусім не разумелі, што гэта такое, даводзілася ледзь не на пальцах тлумачыць. Ды што за мяжой! Два гады таму Дзяржкамітэт па адукацыі былога СССР зацвярджаў мяне на пасаду рэктара, і таксама: што ў вас за ўстанова? Наша ВНУ, кажу, — гэта калі аб'яднаць (толькі ў меншых памерах) маскоўскія мастацкі інстытут імя Сурыкава, Вышэйшае мастацка-прамысловае вучылішча (былое Строганаўскае), ГИТИС і яшчэ дадаць ВГИК...

Інстытут быў заснаваны ў 1945 годзе як тэатральны, у 1953-м адкрыўся мастацкі факультэт — тады і далі назву «тэатральна-мастацкі». За гэтыя гады інстытут значна пашырыўся: рыхтуем мастакоў прамысловасці і дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва, дызайнераў, мадэльераў і мастакоў вырабаў лёгкай прамысловасці, спецыялістаў у галіне кінематаграфіі. Як бачыце, сама назва ўстановы не адпавядала яе сутнасці.

З другога боку, рэарганізацыю тэатральна-мастацкага інстытута ў акадэмію можна разглядаць як першы крок да стварэння адзінай сістэмы мастацкай адукацыі ў Беларусі.

— Што вы маеце на ўвазе?

— Акадэмія мастацтваў як вышэйшае звяно возьме кураторства, метадычнае кіраўніцтва сярэднімі звеннямі — вучылішчамі, ліцэямі. Пэўныя захады ў гэтым накірунку ўжо зроблены. Пад эгіду акадэміі перададзена Мінскае мастацкае вучылішча. Адкрыўся мастацкі ліцэй на базе 26-й сярэдняй школы: набралі 30 вучняў, далі ім стыпендыю. Ліцэй разглядаецца як сярэдняя мастацкая навучальная ўстанова. Што датычыць мастацкай адукацыі — тут у нас многа задум. Мы праектуем комплекс Акадэміі мастацтваў на праспекце Машэрава. Гэта будзе акадэмічны гарадок з выставачным комплексам, творчымі майстэрнямі для студэнтаў і выкладчыкаў, навучальна-вытворчымі лабараторыямі. Рэалізацыя нашых планаў залежыць ад стаўлення грамадства і дзяржавы да праблем адукацыі, культуры і мастацтва.

Мяркую, наспеў час думаць і пра стварэнне сапраўднай Акадэміі мастацтваў Рэспублікі Беларусь — структуры, якая б стала дахам для ўсіх творчых сіл рэспублікі, аб'ядноўвала б увесь спектр дзейнасці чалавечай душы. Калі мы хочам быць суверэннай дзяржавай не на словах, а на справе, зацвердзіць сябе ў свеце, — гэта неабходна. Так атрымалася, што ў нас кожная «муза» варыцца ва ўласным катле, у кожнага свае прафесіянальныя намаганні, толькі ж праблемы культуры — яны агульныя для ўсіх. Некаторыя творчыя саюзы ці на мяжы распаду, ці практычна развалiліся, і патрэбна арганізуючае звяно па развіцці культуры ў цэлым. Немалаважнае і эканамічнае пытанне: у рыначны час пасобку нам не выжыць.

— У складзе Акадэміі навук працуе Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору...

— Будзем шчырымі: ён у пэўным сэнсе «за вушы» прыцягнуты да Акадэміі навук, дзе сканцэнтраваны ў асноўным дакладныя, прыродазнаўчыя навукі. Гэты інстытут разам з Інстытутам праблем культуры мог бы разглядацца ў структуры будучай Акадэміі мастацтваў РБ як моцны навукова-даследчы цэнтр, які б займаўся і праблемамі адукацыі, асветы, і непасрэдна навуковымі.

— Непакоіць, што зараз, у эпоху «барацьбы» з эканамічнай рэальнасцю, многія прыгадваюць Леаніда Ільіча: ёсць хлеб — будзе і песня.

— Палітыка і сацыяльна-эканамічны стан краіны неад'емна звязаны з культурай. Я разумею настальгію па брэжнеўскіх часах. Раней гаварылі: самае галоўнае — упэўненасць у заўтрашнім дні. Так і жылі, ведаючы, што з работы не выганяць нават абібока. А сёння — роспач, людзі пажылыя мараць: хай бы мы дажылі свой век пры тым часе... Не, мы павінны былі прыйсці да агульначалавечых каштоўнасцей: не хлебам адзіным жыве чалавек.

— Але што праўда—то праўда: у тыя сытыя, але несвабодныя гады і ў тэатры часцей хадзілі, і на выстаўкі, дый нагул цікавасць да мастацтва была большай.

— Калі чалавеку трэба столькі стаяць у чэргах, калі галава яго забіта адным: што, дзе, як купіць, — тут не да мастацтва. На жаль, мы вымушаны марнаваць вольны час у крамах, і я б схлусіў, сказаўшы, што цяперашняе эканамічнае становішча садзейнічае развіццю мастацтва. Але і ў наш складаны час многія цікавяцца мастацтвам — значыць, ёсць надзея: у будучым, калі мы станем багатымі і здаровымі, усё ж не згубім душу, дабрабыт не перашкодзіць сумленню.

— З усіх бакоў чуецца: мастацтва ў крызісе. Нярэдка гавораць пра эфект «забароненага плода»: душа мастака быццам бы так устроена, што калі не дазваляецца, калі трэба пераадольваць бар'еры, — толькі тады ён і здатны на нешта сапраўднае, а свабода сама па сабе засмоктвае, нібы балота... Як бы вы пракаменціравалі гэта?

— Мастацтва ніколі не развівалася па прамой, заўсёды — хвалямі. Так, пэўны крызіс ёсць, але ёсць і здабыткі, ёсць творы, якія стануць сімвалам нашага часу. Аб'ектыўна ацаніць сённяшні стан мастацтва мы зможам гадоў праз дзесяць.

«Свабода засмоктвае»?.. Ды не, свабода — адна з умоў плённай творчасці. Іншая справа, што свабода ў нас нейкая... незацугляная. Няма ніякіх рамак, рэгламентаў — і адны разгубіліся: куды кінуцца? Другія шукаюць — не толькі змест, але і форму. А сёй-той трактуе свабоду як «усё дазволена» — і яна выліваецца ў амбіцыйнае перайманне, эпігонства, дылетантызм.

— Людзі мастацтва актыўна ўдзельнічалі ў палітычных падзеях апошніх гадоў. Аднак наша грамадства хранічна захоплена парадоксамі — і цяпер ужо з'яўляецца нямала прыхільнікаў «чыстага» мастацтва: маўляў, палітыка не толькі перашкаджае плённай творчасці, але і з'ядае сумленне, духоўнасць мастака.

— Мастак павінен дыхаць паветрам грамадства: ён жа спавядае жыццё, імкнецца выразна, дакладна, праўдзіва адлюстраваць яго ў сваім творы. А наконт «чыстага» мастацтва... Яго прыхільнікам толькі здаецца, што яны цалкам парываюць з палітычнай рэчаіснасцю. Як гаворыцца, адсутнасць пазіцыі — гэта таксама пазіцыя...

Мастакі ва ўсе эпохі былі ўгушчы галоўных падзей. Прыгадайце Густава Курбэ: у час Парыжскай камуны ён зрушыў Вандомскую калону, а з прыходам старой улады шукаў грошы, каб яе назад паставіць.

— Гэты прыклад, мусіць, можна ўспрымаць як сімвал і нашага часу. Вельмі бянтэжыць, што самі творцы ледзь не першымі заклікаюць да разбурэння, з пагардай кідаюць камяні ў мінулае Радзімы — не абцяжарваючы сябе імкненнем адсеяць зерне ад пустазелля. Як не прыгадаць А. Вазнясенскага: «Парнаграфія духу!» Марк Захараў смела (пасля забароны КПСС) паліць перад тэлекамерай свой партбілет — канешне, з палкім каментарыем. А што застаецца рабіць простаму «некультурнаму» рабочаму, як не знішчаць помнікі і музеі? Беларускай творчай інтэлігенцыі ўвосень вельмі перашкаджаў помнік Леніну ў Мінску — некалькі дзён пераконвалі праходжых, што лепш, калі помніка не будзе... Размова не пра гэтыя канкрэтныя факты, а пра тэндэнцыю. Адкуль такая агрэсіўнасць у творцаў?

— Адразу скажу: не ўсе прадстаўнікі творчай інтэлігенцыі апантаны ідэяй камуністычнага гімна: зноў разбурыць да асновы, каб потым будаваць нанава. Руйнаваць заўсёды лягчэй, чым ствараць. Прычым ідэі разбурэння, як правіла, звязаны з палітыкай — людзям здаецца, што калі толькі знішчыць шэраг помнікаў і музеяў, якія адлюстроўваюць учарашні лад, то ўсё карэнным чынам палепшыцца... Агрэсіўнасць ніколі не ішла на карысць мастацтву. Так, нельга пакідаць растыражаваныя ў невераготнай колькасці «манументы», аднак нельга і рушыць помнікі, што з'яўляюцца творамі мастацтва. А ў нас, здараецца, эмоцыі пераважаюць над цвярозым сэнсам, вось і адбываюцца «перагібы» накшталт паслярэвалюцыйных, калі ўсё старое імкнуліся «скінуць з карабля сучаснасці». Гісторыю не перапішаш, не перакрэсліш. Падабаецца каму ці не, а творы мастацтва таталітарнага часу мы павінны захоўваць.

— Мы ведаем прыклады, калі выдатныя творы беларускіх майстроў «сплывалі» за мяжу. У рыначных умовах такія страты, відаць, будуць яшчэ больш адчувальнымі?

— Захад актыўна цікавіцца нашым мастацтвам, бо там ужо многае страчана, у асноўным ідуць перапевы ў фармальных перастаноўках. Несумненна, у цяперашніх умовах лепшыя творы, якія потым будуць лічыцца гонарам нацыі, могуць быць звезены за мяжу. Дзяржава павінна неадкладна паклапаціцца пра мастака — у сваіх жа інтарэсах.

— Мастацтва патрабуе ахвяр. **І заўсёды нечым ахвяруе мастак. Тыя ж капейкі, што выдзяляліся на культуру дзяржавай, можна без перабольшання назваць ахвяраваннем: так жабраку кідаюць манету, каб ён зусім не памёр...**

— Часта забываюць, што сёння зэканомленае на культуры заўтра ператворыцца ў велізарныя матэрыяльныя і маральныя выдаткі. А вы паглядзіце: згодна з пастановай Вярхоўнага Савета Беларусі, нацыяналізаваныя будынкі былой КПБ—КПСС павінны быць перададзены ўстановам адукацыі, культуры. На справе, наколькі я ведаю, Саўмін не выдзеліў у Мінску ніводнага будынка гэтым установам. Толькі гуманітарны ліцэй «штурмам» адхапіў некалькі памяшканняў у былой ВПШ. Як у прымаўцы: чым больш усё мяняецца, тым больш усё застаецца па-старому. Крыўдна!

— У некаторых рэспубліках студэнты мастацкіх устаноў наладжваюць выстаўкі-продажы сваіх работ. Ці ёсць такая магчымасць у студэнтаў Беларускай акадэміі?

— Мы даўно і пакуль беспаспяхова вядзём барацьбу з гандлем за памяшканне, якое займае магазін № 20 (ён знаходзіцца побач). Гэтае памяшканне ў нас на балансе, і нам самім яно патрэбна. Хочам зрабіць там Цэнтр студэнцкай моладзі: салон-магазін з выставачнай залай, кафэ (ужо ёсць праект) — каб можна было праводзіць канферэнцыі, пасяджэнні дыспут-клубаў, дый проста збірацца, каб пагутарыць з сябрамі, калегамі. Нарэшце скончылася б эра манапалізму «мастацкага салона»: цэны ў нас былі б не такія вялікія, а па якасці (адважуся сцвярджаць) — работы студэнтаў не ўступяць. Гэта — добрая грашовая падтрымка і для студэнтаў, бо жадаючых нешта купіць, думаю, будзе многа.

Спадзяюся, нас падтрымаюць гарадскія ўлады: магазінаў побач хапае, а вось з культурнымі цэнтрамі — праблема.

Гутарыла **Таццяна ПАДАЛЯК.**

ТЭЛЕБАЧАННЕ

11 сакавіка

Беларускае тэлебачанне

9.30. «Усё пра цябе». Фільм-канцэрт.
10.00. На сесіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь.
16.30. «Людзі на балоце. Палеская хроніка». 2-я серыя «Спякота».
17.40. «Падушка для сонейка», «Асцярожна! Карасі!» Мультфільмы.
18.00. Дак. фільмы.
19.00. Панарама.
19.25. Абласныя навіны (Гомель).
19.35. Наш каментарый. «Цывільнае жыццё джы-ай».
19.40. Зваротная сувязь.
20.25. Калыханка.
20.45. Гандаль-дайджэст.
21.00. «Свецік». Маст. фільм.
22.15. На сесіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь. Пасля заканчэння — НІКа.

I канал. Астанкіна

10.10. Харэаграфічныя кампазіцыі К. Галяйзоўскага.
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
11.25. «Г. Дарэ. Жыццё ў мастацтве».
12.15. Інстытут чалавека.
12.55. Як дабіцца поспеху.
13.15. Тэлемікст.
14.00. Навіны.
14.25. Сёння і тады.
14.55. «Арэвік». Маст. фільм. 1-я серыя.
16.00. «Прыгоды Чока і Бока». Мультфільм.
17.00. Навіны.
17.20. Дак. фільм «Бывай, дыктатура!»
18.10. Маст. фільм «Гульня з агнём». 2-я серыя.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. «Чорная скрыня».
21.20. Канцэрт З. Саткілавы.
22.20. Хакей. ЦСКА — «Крылы Саветаў».
23.00. Навіны.
23.25. Музычны прагноз.
23.55. Таэквандо. Міжнародны турнір.

Канал «Расія»

11.50. «Падтрымліваць агонь».
12.20. «Мяне выдалі на паверхню».
13.00. Весткі.
15.00. Дзіцячая гадзіна (з урокам англійскай мовы).
16.00. Школа менеджэраў.
16.30. Восень жыцця.
16.45. Т. Ін. Ка.
17.00. Трансрасэфір: «У адным паляўнічым угоддзі».
17.45. Вольны час. «Дай лапу, сябар!»
18.00. Азы кар'еры. «Фірма «Стыплер».
18.15. «Рэйс з грузам 200».
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. Тварам да Расіі.
19.50. Мультфільм.
20.00. На сесіі ВС Расійскай Федэрацыі.
20.30. Кароткаметражныя фільмы «Аркестр прайшоў па нашай вуліцы», «Канец гульні».
21.00. Тэле-прэс.
22.00. Весткі.
22.20. Тэатральны раз'езд. «Іранічная кампанія» з Пермі.
22.55. Экзотыка.

12 сакавіка

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Свецік». Маст. фільм.
10.00. Канцэрт ансамбля ўдарных інструментаў.
15.20. «Людзі на балоце. Палеская хроніка». 3-я серыя «Лістапад».
16.30. Тэлебачанне — школе. Васіль Быкаў і яго аповесць «Знак бяды».
17.10. Мы такія розныя. Музычна-забаўляльная праграма.
18.00. Дак. фільмы
19.00. Панарама.
19.25. Абласныя навіны (Гродна).
19.35. Зачытайце маё пісьмо...
19.40. Здароўе.
20.00. «Выспа Беларушчыны». Сустрэча з выкладчыкамі першага беларускага ліцэя.
20.25. Калыханка.
20.45. Тыдзень беларускага ўрада.
21.00. Крок. «HeIp!» («Дапамажыце!»). Рок-канцэрт акцыі «Дзецям Чарнобыля». Частка 1-я.
22.05. На сесіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь. Пасля заканчэння — НІКа.

I канал. Астанкіна

5.00. Раніца.
7.30. «Прыгоды Чока і Бока». Мультфільм.
8.30. Канцэрт Дзяржаўнага ансамбля танца Беларусі.
9.15. «Сумны пейзаж Расіі».
10.00. Канцэрт З. Саткілавы.
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
11.25. Пад знакам «пі».
12.15. Дак. фільм.
12.45. Л. Бернстайн. Сімфанічныя танцы з мюзікла «Вестсайдская гісторыя».
13.15. Тэлемікст.
14.00. Навіны.
14.25. «Арэвік». Маст. фільм. 2-я серыя.
15.30. «Ціха! Ідзе аперацыя». Мультфільм.
15.35. Выступленне Камчацкага камернага аркестра.
16.00. Фільм — дзецям. «Васьміногі з другога паверха». 1-я серыя.
17.00. Навіны.
17.25. ...Да 16 і старэйшым.
18.05. Дасье.
18.30. Фільмы рэжысёра Г. Данеліі. «Я крочу па Маскве».
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. «Ведзі».
21.40. Тэатральныя сустрэчы.
23.00. Навіны.
23.25. «Бізнес і дзеці». Дабрачынны канцэрт.

Канал «Расія»

8.05. Іспанская мова. 2-гі год навучання.
8.35. Дзіцячая гадзіна (з урокам англійскай мовы).
9.35. «Катанга — паўночная экзотыка».
9.55. «Хочацца быць прыгожай».
10.30. Тэле-прэс.
11.25. «Прызнанне ў каханні».
11.40. Камера даследуе мінулае.
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
15.00. Пра бізнес і пра сябе.
15.10. «Цудоўнае імгненне». Калядная музыка з Кёльнскага сабора.
15.40. Дак. фільм.
16.15. Ключ да сусветнага рынку.
16.45. Т. Ін. Ка.
17.00. Трансрасэфір: «Далёкі Усход».
17.45. Вольны час. «Увага: здымаю!»
18.00. Парламенцкі веснік Расіі.
18.15. Студыя «Нотабена».
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. Спецыяльны камерцыйны веснік.
19.40. «Свята Нептуна». Маст. фільм.
20.35. На сесіі ВС Расійскай Федэрацыі.
20.55. Прэзідэнт Татарстана М. Шаймiеў у прэс-цэнтры «Рэспубліка».
22.00. Весткі.
22.25. Мастацка-публіцыстычная праграма.

РЭВІЗІЯ ДРЭЎ, ПАБЕЛКА

21 сакавіка настане дзень вясенняга раўнадзенства: ноч і дзень стануць амаль роўнымі. А пасля дзённае святло будзе хутка набіраць сілу. Разам з ім лагоднае сонейка напоўніць зямлю цудадзейнай цеплынёй. Сейбіт выйдзе ў поле. Наступіць поўнае абуджэнне прыроды.

Тысячы садаводаў гарадоў і сёл спяшаюцца да сваіх зялёных сяброў. Самы час аглядзець пладовыя дрэвы і ягадныя кусты. На поўначы рэспублікі, дзе снег яшчэ ёсць, паглядзіце, ці не трэба «вызваліць з палону» галінкі. Мала таго, што яны мокнуць, — могуць яшчэ і абламацца. Варта аглядзець штамбы дрэў, асабліва маладых. Кара на іх — вельмі прывабны ласунак для грызуноў. Бы цукерку смакуюць яны сакавітае «адзенне», наносячы дрэўцам вялікую шкоду. Калі гэта здарылася, неадкладна замажце раны садовым варам, накрыйце нечым цёмным — плёнкай, рубероідам, проста лапнікам. Пад такой аховай дрэўца лепш загоіць рану.

Здараюцца пашкоджанні больш небяспечныя. Тады трэба думаць аб прышчэпках «мосцікам». У гэтым выпадку найбольш падыдуць аднагадовыя парасткі сартоў «штрэйфлінг» ці «антонаўка». Яны прыжываюцца лепш за іншыя.

Звычайна на зіму садаводы беляць ствалы дрэў. Гэта не для прыгажосці. Пад пабелкай гінуць многія ўзбуджальнікі грыбковых хвароб, «задыхаюцца» розныя лічынкі і жывыя насякомыя. А галоўнае — вясною пабелка засцерагае дрэвы ад сонечных апёкаў. Так што ў першыя веснавыя дні гэтую аперацыю варта зрабіць, калі ў некага «не дайшлі рукі» да пабелкі восенню.

Выконваецца ўсё даволі проста. Выберам дзень, калі стаіць сухое надвор'е з плюсавой тэмпературай. Спатрэбяцца вядро ці іншая пасудзіна, вада, вапна, каравяк, медны купарвас, гліна, пэндзаль. У цёплай вадзе (асобна!) разводзім 300 грамаў купарвасу і 2,5 кг вапны. Калі раствор стане аднародным, у вапну ўліваем раствор меднага купарвасу. Дадаем 1 кг гліны, 0,5 кг каравяку (калі ёсць), разбаўляем усё да 10 літраў. Пабелка гатова. Цяпер — пэндзаль у рукі і за работу. Выконваць яе трэба старанна. Бяліць не толькі ствалы, але і пачатак шкілетных галінак.

Калі пабелкі няма, можна штамбы абвязаць светлай паперай — нават газетамі. Хоць такая абвязка і недаўгавечная, але карысць будзе. Сонца не пашкодзіць кару.

АБРЭЗКА ЯБЛЫНЬ І ГРУШ

Пабялілі дрэвы, можна ўзяць у рукі сякатар ці галінкарэз. Кожная галінка на дрэве хоць бы некалькі гадзін ды павінна «пагутарыць» з сонцам. Запомнім, што ўсе парасткі ў цяні не стваральнікі, а нахлебнікі. Яны толькі спажываюць святло, якое падае на верхнія «паверхі» дрэва, і пажыўныя рэчывы. На іх зімуюць розныя ўзбуджальнікі хвароб, лічынкі і кладкі яек шкоднікаў. Плады на такіх парастках дробныя, нейкія недаразвітыя. А паспрабуйце прасунуцца праз іх «калючы дрот» да вяршыні дрэўца, дзе выспелі сакавітыя і вельмі прыгожыя плады! Абдзерацеся, а мэты не дасягнеце.

Так што адрэзаць такія непатрэбныя парасткі — гэта значыць зрабіць карысную справу. Толькі трэба прытрымлівацца такога правіла: лепш зрэзаць адну тоўстую галіну, чым мноства дробных. Бо здараецца так, што шматлікія раны дрэва не ў стане загаіць... Зразаць галіны яблынь і груш варта да напльваў, што ля ствала. Пакінеце вялікі пянёк — на дрэве ўтворыцца дупло. Свежыя зрэзы адразу замазваем садовым варам ці масленай фарбай.

Што яшчэ выразаць? Парасткі, што ідуць унутр кроны, адламаныя ці надламаныя, тыя, што адыходзяць пад вельмі вострым вуглом, засыхаюць ці пашкоджаныя хваробамі.

ХВАРЭЮЦЬ ПАРЭЧКІ І АГРЭСТ

Не спазніцеся з аглядам парэчак і агрэсту. Яны вельмі рана ідуць у рост. Зрэжце галінкі ля зямлі ў цэнтры куста (у цяні), тыя ж паламаныя. З аднагадовых парасткаў, якія ідуць ад асновы куста, пакідаюць не больш двух самых моцных. Астатнія, што ніжэй, адразаюць. Карысці ад іх ніякай, толькі будуць даваць цень ды забіраць пажыўныя рэчывы.

Абразаць трэба не ля самай тоўстай галінкі, а адступіўшы хоць бы на 0,5 см. Пянёк тут якраз да месца, бо парэчкі не загойваюць раны. І на месцы, дзе зрэз будзе ля самай галінкі, з'явіцца ямка. З часам уся гэтая галінка засохне.

Вялікія раны трэба замазваць садовым варам ці масленай фарбай.

Асаблівую ўвагу звярніце на пупышкі чорных парэчак. Часам у іх знаходзіць прытулак клешч. Гэтыя пупышкі відаць адразу: яны значна большыя і нечым падобныя на вываркі ці бочачкі. Калі такіх «бочачак» на галінцы да пяці-дзесяці — выражце ўсю галінку цалкам. Менш — тады абарвіце, пакладзіце ў нейкую пасудзіну і спаліце. А кусты паліце кіпнем з лейкі. Будуць знішчаны і іншыя паразіты.

Часта парэчкі атакуе сцеблавая галіца. Парасткі паўсухія, на іх быццам чорныя ціснутыя «сляды», унізе—розныя трэшчыны. Іх выразаюць і спальваюць.

Агрэст — вельмі добры прытулак для мучністай расы. Яна і не хаваецца, сядзіць на самых высокіх парастках. Гэтыя парасткі нейкія скрыўленыя, быццам падгніўшыя. Галінкі такія зрэзаць і таксама спаліць. У далейшым да набухання пупышак расліну абліць тым жа кіпнем, а пасля — настоем каравяку (вядро каравяку на тры вядры вады, старанна перамяшаць). Некаторы час кусты будуць брудныя. Няхай гэта вас не засмучае — дажджы ўсё змыюць. А патрэбныя рэчывы расліны возьмуць для свайго развіцця.

Выразаныя аднагадовыя парасткі парэчак можна абкараніць. Для гэтага іх верхавіны адрэзаць, паставіць у ваду, прыладзіць у цяньку. Ваду ўвесь час мяняць, каб не ўтваралася цвіль. Звычайна ў канцы мая на кончыках, што ў вадзе, з'явяцца бугаркі і нават белыя карэньчыкі. Гэта сігнал да таго, што расліны трэба перасадзіць у зямлю.

Зноў выбіраем месца не вельмі асветленае. Выкопваем канаўку, ставім расліны і прысыпаем кампостам. Моцна паліваем. Калі трэба — накрываем плёнкай. Праз два тыдні яны буйна зазеляняюць. Плёнку здымаем. Да восені выспеюць аднагадовыя парасткі.

АЗОТНЫ «АБЕД»

Усе кусты і дрэвы сада заўсёды адчуваюць недахват азоту. Таму іх варта падкарміць. Пад кустамі агрэсту, парэчак і малін раскідайце мачавіну— тры карабкі на два квадратныя метры. Пад яблынямі — у два разы больш. Прыкладная норма для вішні і слівы — два карабкі на квадратны метр.

І СУНІЦЫ ПРОСЯЦЬ УВАГІ

Калі вы нейкім чынам упусцілі час і на градках, дзе растуць суніцы, стаіць вада ці вельмі раскісла, лепш туды не ісці. Толькі затопчаце ўсё. Зазірніце на гэтую градку, калі растане апошні лёд, падсохне. Расліны падправіць, вызваліць «сардэчкі» ад гнілі і мёртвага лісця, усё смецце вынесці і спаліць. Калі быў заўважаны клешч, апрацаваць карбафосам (30 г на 10 літраў вады). Абавязкова пасыпаць зямлю ля кустоў мачавінай (два карабкі на 2 пагонныя метры).

Хоць бы адзін рад, дзе растуць раннія сарты, прыкрыць плёнкай. Для гэтага зрабіць «тунель». Ягады суніц выспеюць на два тыдні раней.

Падборку «ВАШ САД І АГАРОД» падрыхтаваў Мікалай ЧАХОЎСКІ (тэлефон 32-41-92).

З ПОШТЫ

РАСАДА ГІНЕ

Вы пішаце, як вырошчваць расаду. На паперы ўсё атрымліваецца добра. А вось на практыцы... Карацей, маё насенне памідораў дало дружныя ўсходы. Прайшло некалькі дзён — і ўсе яны зваліліся. Ножка ля самай зямлі падгніўшая або тоненькая, як валасок...

П. ВАЛАСЮК.
г. Мінск.

На жаль, гэта бяда многіх. Калі сталі высвятляць, у чым справа, выявілася вось што. Зямлю пад расаду гаспадыня нарыхтавала «сваю». «Мы штогод уносім на ўчастак многа гною», — з гордасцю зазначыла субяседніца. У сумесь дадалі яшчэ і кампосту. Чым тлусцей, маўляў, тым лепш. Глебу не прагрэлі, не абясшкодзілі. Насенне таксама не прайшло спецыяльнай падрыхтоўкі (адбор, абясшкоджванне, абагачэнне мікраэлементамі, загартоўка і г. д.). Адсюль і такі недарэчны фінал.

Глеба для расады павінна быць чыстай ад узбуджальнікаў хвароб. Такім жа здаровым пажадана зрабіць і насенне (гл. «Звязду» за 25 лютага). Не трэба імкнуцца саджаць калівы ў вельмі тлустую глебу. Лепш яе ў два-тры разы разбавіць рачным пяском ці прагрэтым у растворы попелу пілавіннем. Насенне трэба намочваць, загартоўваць, прарошчваць. Зярняткі, якія пусцілі карэньчык (0,1 мм), высаджваць у вільготныя барозны (націснуць лінейкай) глыбінёй у 1 см і закрываць пяском. І толькі калі расада акрэпне, падкарміць яе.

БАБОВЫЯ — ТЫЯ Ж УГНАЕННІ

«Я раю ўсім, хто мае дачу, найбольш сеяць гароху, бобу, фасолі», — раіць мінчанін А. КРУЦІКАЎ. — Гэта акрамя ўраджаю — цудоўны сродак абагачэння глебы азотам».

Так, падобная практыка існуе. Усе бабовыя культуры, лубін, віка-аўсяная сумесь на сваіх каранях ствараюць шарыкі, у якіх назапашваецца вельмі шмат азоту. Закапаныя ў глебу, яны робяцца сапраўднай яго кладоўкай.

Існуе некалькі спосабаў нарыхтоўкі ўгнаенняў такога тыпу. Найбольш распаўсюджаны — вырошчванне бабовых, а ў перыяд масавага разрастання—прыкачванне і закопка ў глебу. Можна зялёную масу закласці ў кампост, а рэшткі раслін з каранямі закапаць. Запомнім: акрамя ўгнаення, такія расліны яшчэ і «лечаць» зямлю.

ПРА «ПАЛЯРНЫЯ» РЭКАМЕНДАЦЫІ

У літаратуры часта сустракаюцца тлумачэнні, як прымяняць калій. Адзначана, што многія расліны адмоўна рэагуюць на хлор. І тут жа рэкамендуецца ўносіць хлорысты калій. Ці на карысць такія палярныя рэкамендацыі?

П. СМАЛЯР.

Сапраўды, ёсць цэлы шэраг культур, якім пастаянны спадарожнік калію — хлор зусім не патрэбны, нават шкодны. Гэта бульба, агуркі, цыбуля, вінаград, шэраг цяплічных і зернебабовых культур. І ўсё ж рэкамендуецца выкарыстоўваць... хлорысты калій.

Давайце разбяромся. Гэты від мінеральных угнаенняў — самы канцэнтраваны. У ім — да 60 працэнтаў калію! Такой высокай дозы няма нідзе. І хоць ён мае назву хлорыстага, апошняга элемента зусім нямнога — у два разы менш, чым, скажам, у калійнай солі, і ў пяць разоў менш, чым у сільвініце. Вось чаму вучоныя часта і рэкамендуюць выкарыстоўваць хлорысты калій пад усе культуры і нават у падкормкі.

І ўсё ж адна закавырка існуе. Тыя ж навукоўцы прапануюць, напрыклад, на пясчаных глебах уносіць высокаканцэнтраваны прэпарат не восенню, а ранняй вясной, да пасадкі ці сяўбы. Хлор вымываецца, а калій застаецца і дае самы адметны вынік.

Існуюць і іншыя прэпараты — сярністы калій, калімагнезія, калімаг, якія амаль не ўтрымліваюць хларыдаў. Іх і трэба выкарыстоўваць пад культуры, якія баяцца хлору. І зусім не ўтрымліваецца хлору ў арганічных угнаеннях — гноі, кампосце, траве, лісцях. Так што, як кажуць, рабіце вывады.

22 САКАВІКА — СУСВЕТНЫ ДЗЕНЬ ІНВАЛІДАЎ

ПАВАЖАНЫЯ МЕЦЭНАТЫ!

Інваліды-афганцы, не жадаючы быць утрыманцамі ў дзяржавы, хочуць самі зарабляць сродкі на існаванне.

Мінская асацыяцыя інвалідаў вайны ў Афганістане звяртаецца з просьбай аказаць пасільную фінансавую дапамогу ў стварэнні ўласнай вытворчай базы.

Наш разліковы рахунак 700712 у камерцыйным банку «Мінскбізнесбанк», код 739.

Адрас: 220036, г. Мінск, пр. Дзяржынскага, 10, пакой 302.

Тэлефон: 20-88-32.

БЯССОННІЦА Ў ДЗЯЦЕЙ

АПТЭЧКА

НЕАДКЛАДНАЯ ДАЎРАЧЭБНАЯ ДАПАМОГА

Хвароба праяўляецца цяжкім, доўгім засынаннем, павярхоўным ці неспакойным сном з частымі прачынаннямі і раннім устаўаннем з ложка. Агульная працягласць сну скарачаецца. Поўная бяссонніца бывае вельмі рэдка.

Такая з'ява выклікаецца функцыянальнымі і арганічнымі захворваннямі нервовай сістэмы, унутраных органаў, эндакрыннай сістэмы. Эпізадычныя дрэннае засынанне і неспакойны сон — вынік пераўзбуджэння вечарам і розных захворванняў, што суправаджаюцца парушэннем дыхання, іншымі парушэннямі. Дрэнны сон у некаторых дзяцей адзначаецца адразу ж пасля выпіскі з раддома ці на другім-трэцім месяцы жыцця, звычайна з-за так званай ранняй дзіцячай нервовасці, ці неўрапатыі.

Акрамя парушэнняў сну назіраецца амаль пастаянны неспакойны стан такіх малышоў. З любой прычыны і без прычыны яны плачуць, крычаць, дрэнна бяруць грудзі, часта адрыгваюць. У іх уздуваецца жывот, частыя запоры ці паносы. Гэта абумоўлена анамаліяй цяжарнасці і родаў ці спадчыннай (падобны стан быў у дзяцінстве ў аднаго ці абодвух бацькоў).

Аказанне дапамогі. Перш за ўсё неабходна ўдакладніць прычыну бяссонніцы. Бяссонніца, якая ўзнікла на фоне прыкмет неўрапатыі, пасля пераўзбуджэння ці вострай псіхатраўмы, не ўяўляе небяспекі. Неабходна толькі супакоіць дзіця добрым, ласкавым словам, а ў далейшым адрэгуляваць яго рэжым сну і кармлення. Можна даць яму прэпараты валяр'яны (дражэ ці настой).

Калі ж бяссонніца спалучаецца з агульным цяжкім станам (напрыклад, моцны неспакой, крык, ваніты, панос, што нярэдка бывае пры вострых захворваннях галаўнога мозгу), дык трэба паспрабаваць супакоіць дзіця і неадкладна выклікаць урача ці «хуткую дапамогу». У такіх выпадках нельга дзіця тармасіць, гушкаць, карміць, асабліва насільна.

Т. ФАМІНА,
кандыдат медыцынскіх навук.
г. Мінск.

НА ДВОР'Е

11 сакавіка

Сёння ўдзень па рэспубліцы чакаецца пераменная воблачнасць, без ападкаў. Тэмпература паветра ў Віцебску, Магілёве — 7—9, Гомелі, Мінску — 9—11, Гродна — 11—13, Брэсце — 12—14 градусаў цяпла.

У наступныя двое сутак чакаецца часам дождж, парывісты вецер. Тэмпература паветра ўначы ад 1 градуса марозу да 4—цяпла, удзень—1—6 градусаў вышэй нуля.

Л. САНКЕВІЧ,
інжынер-сіноптык.

РАДЫЁ

12 сакавіка

8.15 — «Вясковыя ростані». 9.15 — «Тайны Крошынскага парку». Перадача 2-я, заключная. 10.15 — для дзяцей. І. Галубовіч. «Кот-Герадот». 11.00 — «Для веруючых і няверуючых». 11.30 — «Каму па кішэні?». Праблемы прыватызацыі. 12.00 — «Апоўдні». 13.00 — «У абедзенны перапынак». 14.00— «З новых запісаў музычнай радыёфанатэкі». 15.15 — «Жыве батлейка». Радыёрасказ. 16.05 — «Рамантыкі». 17.00 — «Эканамічны дзённік». 17.30 — «Ад нашага ўласнага карэспандэнта». 18.00 — перадачы абласнога радыё. 19.00 — гуманітарна-інфармацыйны канал радыёстанцыі «Беларуская маладзёжная». 19.45 — вячэрняя казка. 20.00 — «Дзень нашага жыцця». 20.25 — У. Міхно. «Горкі зефір». Апавяданне. 21.00 — «Ад шчырага сэрца». Музычная праграма. 22.10 — «Мы і свет». Міжнародная праграма. 23.10 — «Джаз-хваля».

СОВЕТСКАЯ БЕЛОРУССИЯ
СЁННЯ Ў НУМАРЫ

Урадавыя вестs.
«Цёпла. Горача. Гарачэй...» Інтэрв'ю перад сесіяй.
Саюзная і рэспубліканская інфармацыя.
«Кляне гандаль пакупнік». Не падазраваючы, што ён дыхае на ладан.
«Юрыдычныя хітрасці вялікага закона». Якім будзе цэнтральнае і мясцовае кіраўніцтва Рэспублікі Беларусь.
Бюро даведак.
«Кругагляд». Факты. Падзеі. Людзі.
«Пасрэднік». Інфармацыйна-рэкламны раздзел газеты «Советская Белоруссия».

Галоўны рэдактар
У. Б. НАРКЕВІЧ.

ЗАСНАВАЛЬНІКІ: Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь, калектыў рэдакцыі газеты «Звязда».

НАШ АДРАС: 220041, гор. Мінск, праспект Ф. Скарыны, 77, рэдакцыя газеты «Звязда».

ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай — 32-51-05, аддзела пісьмаў—32-04-52, 32-41-92, навін—32-15-02, даведкі па рэкламе і аб'явах — 32-35-91.

ПА НУМАРУ ДЗЯЖУРЫЛІ: адказны сакратар Уладзімір Андрыевіч, намеснік адказнага сакратара Віктар Краўчанка, старшы карэктар Вікторыя Кляновіч.

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў. Іх меркаванні не заўсёды супадаюць з меркаваннем рэдакцыі.

Рэдакцыя пакідае за сабой права не ўступаць у перапіску з чытачамі.

Друкарня выдавецтва «Беларускі Дом друку».
Тыраж 81.784. Індэкс 63.850.
Зак. № 50.
Выходзіць 250 разоў на год.
Нумар падпісаны ў 21.05.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12